Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 18 декабрь
СЕШАНБА
№ 288 (5.081).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

ССЖИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ ТЎРТИНЧИ СЪЕЗДИГА

Ҳурматли халқ депутатлари!

Ватан учун ҳал қилувчи мана шу пайтда КПСС Марказий Қўмитаси мамлакатимиз бошидан кечираётган ҳалокатли тамойилларни бартараф этишга қаратилган амалий қарорлар кечиктирмай қабул қилиниши зарурлигини маълум қилади. Халқ депутатларининг давлат донишмандлигини намоён этиши, гуруҳбозлик ва фракциячилик эҳтиросларидан воз кечиши—вазиятни яхшилик сари дадил ўзгартириш манфаатларини кўзлаб бунёдкорлик режаларини биргаликда ишлаб чиқиш гаровидир.

Съезд халқнинг ҳақиқий орзу-умидларига мос келадиган амалий чораларни ишлаб чиқиши жамиятимизнинг жуда катта имкониятларини, унинг моддий ресурсларини ва ақлий кучларини ҳаракатга келтириш имконини беришига аминмиз.

Совет давлати, кўп миллатли халқимиз ўз қисматига тушган синовларга неча бор бардош берган. Бугунги кунда ҳам вазиятдан чиқишнинг йўли бор. ССЖИ Олий Кенгашида Президент М. С. Горбачев ўртага қўйган тангликка қарши кечиктириб бўлмайдиган чоралар дастурини совет кишилари тушуниб ва маъқуллаб кутиб олдилар. Янги Иттифоқ шартномаси давлатимиз тузумини демократик ўзгартиришларнинг сифат жиҳатидан бошқача даражасига олиб чиқади, мустақил жумҳуриятларнинг, мамлакат барча халқларининг эркин ривожланишига кенг имконият очиб беради.

Биз мухолифлик муҳитига ва самарасиз мунозараларга йўл қўймасликни, халқ ва мамлакатнинг олий манфаатлари йўлида биргаликда муҳим ҳаракатлар ва ташаббуслар учун шароит яратишни астойдил истаймиз. Коммунистлар съезд ҳокимиятнинг самарали тузилмалари ташкил этилишини қўллаб-қувватлаб, уларга зарур ваколатлар бериши, янгиланган Иттифоқ яхлитлигини қатъиян ёқлаб чиқиши ҳамда бу билан миллий тотувлик ва фуқаролик жасорати намунасини намоён этиши тарафдоридирлар.

Халқ депутатларининг съезди самарали ишлашини тилаймиз.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ

ССЖИ ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИНИНГ СЪЕЗДИ ОЧИЛДИ

МОСКВА, (ТАСС). 17 декабрь куни Кремлнинг Съездлар саройида ССЖИ халқ депутатларининг тўртинчи съезди иш бошлади. Съездни ССЖИ Олий Кенгашининг раиси А. И. Лукьянов очди. 2240 халқ депутатидан съездда 1979 халқ депутати ҳозир бўлди, деб маълум қилди у.

Залда Совет Иттифоқи гимни янграйди.

Съезд ишида ССЖИ Президенти М. С. Горбачев қатнашмоқда.

Съезд раёсати ва котибияти тузилди.

Сўнгра халқ депутатлари съезднинг кун тартиби тўғрисидаги таклифларни муҳокама қилишга ўтдилар. ССЖИ Олий Кенгаши кун тартибига саккизта масалани киритишни тавсия этди. Аввало ССЖИ Президентининг мамлакат аҳволи ҳамда вужудга келган танг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазиятни бартараф этиш тадбирлари тўғрисидаги маърузасини муҳокама қилиш, янги Иттифоқ шартномасининг умумий концепцияси ва уни тузиш тартиби тўғрисидаги масала шу жумлага киради.

ССЖИ Конституциясига киритиладиган ўзгартишларни, умумхалқ овоз бериши (референдум) тўғрисидаги ҳамда ССЖИ халқ депутатини чақириб олиш тартиби ҳақидаги қонун лойиҳаларини муҳокама қилиш, ССЖИ Бош прокурорини ва Бош давлат ҳакамини тасдиқлаш, ССЖИ Олий Кенгашининг таркибини янгилаш (ротация қилиш) ҳам таклиф этилди.

Депутатлар кун тартибига тузатишлар киритишди. Муҳокама қилинганидан кейин кун тартиби тасдиқланди, қўшимча таклифларни эса умумлаштириш учун съезднинг котибиятига топширишга қарор қилинди.

ССЖИ халқ депутатларининг съезди ўз ишини давом эттиради.

Олтинкўл районидаги Калинин номли жамоа хўжалигининг фермасида 1.185 бош қорамол парваришланмоқда. Унинг 340 боши соғин сигирдир. Ҳозиргача ана шу говмишлардан 850 тонна, белгиланганидан 100 тонна кўп серқаймоқ сут соғиб олинди. Айни кунларда чорвадорлар 1991 йил ҳисобига маҳсулот топшираптилар.

СУРАТЛАРДА: 1. Жамоа хўжалиги партия қўмитасининг котиби Мухтор Расулов илғор сут соғувчилар Ойшахон Жўраева ва Мавлудахон Ҳайдарова билан суҳбатлашмоқда. 2. Сутчилик фермасида.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар.

ТОШКЕНТЛИКЛАР УЧУН БАЛИҚ

Бу йил «Дамачи» балиқчилик комбинатидаги Ғани Тўрақулов бошлиқ ижарачи звеноси балиқчиларининг ови бароридан келди. Улар 37 гектар ердаги кўлларнинг ҳар гектаридан 55 центнер зоғора балиқ ва дўнгпешона балиқ тутдилар. Бу тармоқдаги ўртача кўрсаткичдан ҳам, 300 гектар ерда кўллари бўлган бутун комбинатдагидан ҳам анча юқори. Комбинатдаги кўлларнинг ҳар гектаридан 41,5 центнер балиқ тутилди. Бундай натижа йиллик топшириқни муддатидан илгари бажариш имконини берди. Кўлларнинг ижарага берилиши уларнинг самарадорлигини кескин ошириш имконини яратди. Кўлларнинг янги, масъулиятлироқ эгалари корхонага бу йил ярим миллион сўмликдан кўпроқ даромад олишга ёрдам бердилар.

Тошкент яқинида жойлашган «Дамачи» балиқчилик комбинати—пойтахт учун балиқ етказиб берувчи асосий корхоналардан биридир. Савдо дўконларига ҳар куни 5—6 тонна тирик балиқ жўнатилмоқда. Истеъмолчиларни қиш даврида бир меъёрда таъминлаб туриш учун кўлларда балиқ етарли.

ОЛТИ ХИЛ ХОНАТЛАС

Балиқчи районидаги «Москва» жамоа хўжалигининг кўпчилик аҳолиси тугаб бораётган йилда хўжаликда ташкил этилган янги ишлаб чиқариш бўлинмаларида, ёрдамчи корхоналарда ишга эга бўлдилар.

Масалан, хўжаликнинг марказий қўрғонида кузда ишлаб чиқариш ширкатлари фаолият кўрсата бошлади, уларда 60 дан ортиқ киши—асосан уй бекалари ва мактабларни тугатган ёшлар ишламоқда. Ишлаганда ҳам жон-диллари билан меҳнат қилишмоқда. Шойи тўқиш ширкатида ишлаб чиқарилган олти хил хонатлас район аҳолисига жуда ёқиб қолди. 30 нафар ташаббускор кишилардан иборат кичик жамоа ҳозирнинг ўзида 40 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарди.

Ёғочни қайта ишловчи ширкат усталари ўзларининг ва қўшни хўжаликларнинг аҳолиси берган буюртмаларни тез ва соз бажаришмоқда. Бу ерда сандиқлар, китоблар учун жавонлар, пардоз берилиб, шарқона нақшлар туширилган хонтахталар, ўриндиқлар тайёрланади. Мазкур ширкат якка тартибдаги қурилишлар ривожланиши билан эшиклар, дераза ромлари, бошқа дурадгорлик буюмларини ишлаб чиқара бошлади.

Районда ҳозирча ягона — колбаса цехида ҳам маҳсулотнинг дастлабки тоннаси ишлаб чиқарилди. Дудланган ва ярим дудланган колбасаларнинг бир неча хилини тайёрлаш ўзлаштирилди.

ДАРОМАД МАНБАИ

Бу йил Шўрчи районидаги Энгельс номли жамоа хўжалиги қишлоғининг аҳолисига шу хўжалик дўконида етти мингтадан кўпроқ парранда ва йигирма минг донага яқин тухум сотилди. Бу маҳсулотлар давлат нархидан анча паст нархларда сотилмоқда.

Гап шундаки, хўжалик паррандачилик фермаларининг режалаштирилганидан ташқари олган маҳсулотлари пештахталарга чиқарилмоқда. Бу ерда Омодулла Сайдуллаев ва Менгқобил Тошмуродовларнинг оилавий звенолари ишламоқда. Улар паррандаларни яхши парваришлашлари, ўз вақтида ем беришлари натижасида юксак самарадорликка эришмоқдалар. Ферма йиллик режани муддатидан илгари уддалади. Давлатга, масалан, 265 минг дона тухум топширилди, бу режалаштирилганига нисбатан 25 минг дона кўп демакдир. Топшириқдан ташқари олинган маҳсулотлар хўжалик аъзоларига сотилмоқда.

ИСТЕЪМОЛ БОЗОРИДАГИ ВАЗИЯТ КЕСКИНЛАШУВИГА ЙЎЛ ҚЎЙМАЙЛИК

13 ва 14 декабрь кунлари Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг мажлислари бўлди. Бу мажлисларда жумҳурият ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг муҳим масалалари кўриб чиқилди. Мажлисларни Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. Каримов бошқарди.

Жумҳурият аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари ва халқ истеъмол моллари билан таъминлаш масаласи биринчи галдаги масалалар қаторида кўриб чиқилди. Вазирлар маҳкамаси аҳволни барқарорлаштириш дастурини ишлаб чиқди. Жумладан, маҳсулотларнинг ўн икки тури алоҳида назорат остига олинадиган бўлди. Кундалик озиқ-овқатлардан ун, ёрма, макарон, чой, сут ва гўшт маҳсулотлари, бошқа маҳсулотлар шулар жумласига киради. Меҳнаткашларнинг манфаатларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш мақсадида ва нон асосий озиқ-овқат маҳсулоти эканини назарда тутиб, Ўзбекистон ССЖ Президенти ва Вазирлар маҳкамаси 1991 йилда нон маҳсулотлари ва уннинг нархи ҳатто умуман мамлакатда оширилган тақдирда ҳам уларнинг чакана нархларини оширмоқчи эмасликлари таъкидлаб ўтилди. Жумҳуриятда Ўзбекистон аҳолисини нормал таъминлаш учун етарли миқдорда дон бор. Бундан ташқари 1991 йилнинг иккинчи ярмидан бошлаб жумҳурият ўзини асосан Ўзбекистонда қайта ишланган ун билан таъминлашга ўтишни мўлжалламоқда. Бунинг учун ҳозир ишга тушириладиган тегирмонларда асбоб-ускуналарни созлаш ишлари жадал суръатлар билан олиб борилмоқда, жумҳуриятнинг бир қанча вилоятларида нон-булка комбинатлари қурилмоқда.

Жумҳуриятларнинг ва вилоятларнинг ҳуқуқлари кенгайтирилиши мамлакатнинг турли минтақалари билан бевосита шартномалар тузиш учун яхши шароит яратиб бериши мажлисда уқтириб ўтилди. 1991 йил учун дон, чорвачилик учун омихта ем етказиб бериш тўғрисидаги мана шундай шартномаларни имзолашни кечи билан 25 декабргача тугаллаш зарур, деб топилди. Бу соҳада аҳолини гўшт, тухум ва сут маҳсулотлари билан таъминлашга алоҳида эътибор қаратилди. Жумҳурият бозорини шу маҳсулотлар билан мўл-кўл таъминлаш учун бир қанча чора-тадбирлар таклиф қилинди.

Вазирлар маҳкамасининг мажлисларида аҳоли даромадларини индекслаш масалалари жиддий муҳокама қилинди. Бу индексларнинг самарали амал қилиши воситасини ишлаб чиқиш зарур, деб топилди. Бу муҳим ишга жумҳуриятнинг турли бошқарув идоралари жалб этилди.

Ўзбекистон ССЖ Президенти И. А. Каримовнинг нутқида маҳсулотларнинг олиниши ва тақсимланишини жуда қаттиққўллик билан назорат қилиб туриш зарурлиги алоҳида таъкидлаб ўтилди. Социал адолат қоидаси диққат марказида бўлиши керак.

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССЖ Олий Кенгашининг учинчи сессияси қарорлари асосида Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси умумиқтисодий мажмуининг 1991 йилги жумҳурият бюджети ва ижтимоий-иқтисодий ривожланиши асосий кўрсаткичларини рўёбга чиқариш соҳасидаги амалий ишини ташкил этиш тўғрисидаги масала ҳар томонлама, синчиклаб муҳокама қилинди.

Ўзбекистон ССЖ бюджетини шакллантириш қоидалари тўғрисидаги декларацияга биноан асосий кўрсаткичлар лойиҳасида ижтимоий соҳани кучайтириш, жумҳурият ижтимоий ишлаб чиқаришини имкони борича кўпроқ жадаллаштириш ва фан-техника тараққиёти тадбирларини рўёбга чиқариш, минерал-хом ашё, ер-сув ва меҳнат ресурсларидан, ишлаб чиқариш имкониятларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш асосида ижтимоий ишлаб чиқаришни ошириш суръатларини тезлаштириш кўзда тутилганлиги қайд этилди. Шунга асосланиб, лойиҳани ишлаб чиқиш чоғида асосий диққат-эътибор жумҳурият иқтисодиётини 1991 йилда ривожлантиришнинг бир қанча принципиал, муҳим вазифаларига қаратилди.

Жумҳуриятнинг «иш билан таъминлаш» комплекс дастури диққат марказига қўйилади. Бу дастур ҳозир ишламаётган 10 минглаб кишиларни ижтимоий ишлаб чиқаришга жалб қилиш имконини беради, улар халқ хўжалигининг турли соҳаларида ишлаб, кафолатли маош билан таъминлана оладилар. Қишлоқ жойларда газ ва сув қувурлари тармоғини ётқизиш ишларини жадал суръатлар билан давом эттириш белгиланган. Бу ишга катта маблағ ажратилмоқда. Келгуси йилда саноат ишлаб чиқаришида туб бурилиш қилиш назарда тутилмоқда. Ўзбекистон ССЖ ҳудудида жойлашган корхоналар хом ашё етиштириб беришдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга изчиллик билан ўтказила боради.

Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг қарорларига биноан барча комплекслар иқтисодий ва ижтимоий тараққиёти кўрсаткичларининг лойиҳалари батафсил таҳлил этиб чиқилди. Бу кўрсаткичлар қуйидагича:

Деҳқончилик-саноат комплекси. 1991 йилда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва қайта ишлаш саноати тармоқларини ривожлантириш ҳисобига жумҳурият аҳолисини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилаш кўзда тутилган. Озиқ-овқат тармоқлари устун даражада ривожлантирилади, маҳсулотни сақлаш ва қайта ишлашнинг моддий-техникавий базаси мустаҳкамланади, қишлоқлар ижтимоий жиҳатдан қайта қурилади. Пахтачиликни ривожлантириш суръатларини бирмунча кескин камайтириб, чорвачилик маҳсулотларини илдам суръатлар билан кўпайтириш белгиланди. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг асосий турлари, чунончи, дон, картошка, мева ва резавор, чорва ва парранда, сут ва тухум етиштиришни кўпайтиришга эришиш режалаштириб қўйилган.

Мажлисларда Иттифоқ идораларида деҳқончилик-саноат комплексининг қайта ишлаш тармоқлари учун чет эллардан зарур асбоб-ускуналарни сотиб олиш ишини жуда қисқа муддатларда тугаллаш зарурлиги қайд этилди.

Қурилиш, транспорт, алоқа. Жумҳурият халқ хўжалиги комплексининг мана шу жуда муҳим тармоқлари 1991 йилда жиддий муаммоларга дуч келади. Чала қурилишларнинг ҳаддан ташқари кўплиги, иморатлар қурилишини чўзиб юбориш одати давом этаётганлиги, моддий-техникавий таъминот қониқарсизлиги, юк ташиш воситалари, асбоб-ускуналар, кабель маҳсулотлари етишмаслиги шу муаммолар жумласига киради.

Умуман жумҳуриятда пул билан таъминлашнинг барча манбалари ҳисобига капитал маблағлар ва қурилиш-монтаж ишлари умумий ҳажми 1990 йил режасига нисбатан ортади. Чала қурилишларга кўпроқ эътибор берилади. Айниқса маҳаллий хом ашёдан бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш саноатининг маҳсулоти ҳажмларини ошириш кўзда тутилган.

Умумий фойдаланишдаги транспортнинг барча турларида юк ташиш ҳажми 1990 йилга нисбатан ортади. Ўрнатиладиган телефон аппаратлари, шу жумладан аҳолига аталган телефон аппаратларини анчагина кўпайтириш мўлжалланмоқда.

Мажлисларда таъкидлаб ўтилганидек, келгуси йилда сув таъминоти ва газлаштириш режасини бажариш қурилиш комплекси олдидаги асосий вазифалардан бири бўлиб қолади. Қурилиш комплексининг моддий-техникавий ресурслар билан суст таъминланиши нотиқларни айниқса ташвишлантирди. Шу муносабат билан Вазирлар маҳкамаси манфаатдор вазирликларга ва идораларга моддий-техникавий таъминот, аввало, майда навли металл прокати, қувурлар, ғишт ва қурилишбоп ёғоч материаллар билан таъминлаш масалаларини жуда қисқа муддатда ҳал этиб беришни топширди.

Машинасозлик комплекси. 1991 йилда машинасозлик маҳсулотларини кўпайтириш белгиланган. Меҳнат унумдорлиги ва фойда илдам суръатлар билан ривожланиб боради. Халқ истеъмол моллари, шунингдек Автомобиль ва қишлоқ хўжалик машинасозлиги вазирлиги билан Дастгоҳсозлик ва асбобсозлик саноати вазирлиги корхоналарининг маҳсулот ишлаб чиқаришини юксак суръатлар билан кўпайтириш кўзда тутилган.

Моддий-техникавий таъминот, маънавий эскирган ва сийқаланган асбоб-ускуналар муаммолари машинасозликдаги энг муҳим ўзгартишлар йўлида катта тўсиқ бўлиб турганлиги мажлисда таъкидлаб ўтилди. Саноатнинг қудратини оширишда ва жумҳурият аҳолисини иш билан таъминлаш муаммоларини ҳал қилишда кичик корхоналар ва цехларнинг аҳамияти ортиб бораётганини эътиборга олиб, Вазирлар маҳкамаси технология асбоб-ускуналарига бўлган эҳтиёжга оид ҳисоб-китобларни жуда қисқа муддатларда тақдим этишни тегишли вазирликлар ва идораларга топширди.

Ёқилғи саноати, энергетика, химия ва металлургия. Кўрсаткичлар лойиҳаси жумҳурият халқ хўжалиги ва аҳолисининг ёқилғига, иссиқлик ва электр энергиясига, кимё ва металлургия саноатига бўлган эҳтиёжларини, қишлоқларни газлаштириш режасини амалга ошириш учун зарур шарт-шароит яратиш вазифасини эътиборга олиб ишлаб чиқилган.

1991 йил учун электр энергия ҳосил қилишни, кўмир, нефть ва газ конденсати қазиб олишни кўпайтириш белгиланган.

Бу тармоқларда химия комплекси маҳсулотини, халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришни ошириш таъминланади. Бунга асосан ишлаб чиқариш имкониятларидан яхшироқ фойдаланиш, атроф муҳитини соғломлаштиришга оид ишларнинг кенг миқёслари шароитида ишлаб турган корхоналарни кенгайтириш ва таъминлаш ҳисобига эришилади. Вазирлар маҳкамаси тегишли вазирликларга ва идораларга етарли миқдорда газ плиталари, турли диаметрдаги ва ҳар хил турдаги қувурлар, бошқа маҳсулотлар етказиб беришни таъминлашни топширди.

Металлургияни ривожлантириш соҳасида вазирликлар, вилоят ижроқўмлари, бирлашмалар ва корхоналар томонидан қора ва рангли металларнинг парчаларини топширишдан манфаатдорликни оширишга хизмат қиладиган иқтисодий восита ишлаб чиқилиши лозим.

Халқ истеъмол моллари, савдо ва хизмат комплекси. Аҳолининг ошиб бораётган эҳтиёжларини қондириш, истеъмол бозорини ҳозир етишмай турган моллар билан мўл-кўл таъминлаш бу соҳадаги бош вазифадир. Комплекс тармоқлари ишлаб турган корхоналарни таъмирлаш ва техника билан қайта қуроллантириш, маҳсулот сифатини ошириш, унинг турларини кўпайтириш, кичик корхоналар тармоғини барпо этиш соҳасидаги муаммоларни ҳал қилиши керак. Бу корхоналарнинг ҳаммаси жумҳуриятда ва мамлакатнинг бошқа минтақаларида кўплаб талаб қилинаётган тайёр маҳсулот ишлаб чиқаришга мўлжалланади.

Комплекснинг барча вазирликлари ва идораларида маҳсулот ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш ва мол айланишини юксак суръатлар билан ошириш белгиланган. Давлат ва кооператив савдосининг чакана мол айланишини 1991 йилда 1990 йилга нисбатан 6 ва 8,7 фоиз кўпайтириш режалаштирилган. Бир киши ҳисобига кўрсатиладиган хизмат ҳажми 5,6 фоиз ортади.

Ижтимоий ривожланиш, фан ва маданият комплекси. Асосий кўрсаткичлар режаси шундай ҳисоб-китоб билан тузилганки, пул билан таъминлашнинг қолдиқ принципи истисно этилади, ижтимоий соҳада Иттифоқдаги ўртача кўрсаткичда мавжуд бўлган тафовут камайтирилади. Пул билан таъминлашнинг ҳамма манбалари ҳисобидан уй-жой қуришни 5,2 фоиз кўпайтириш ва 10,8 миллион квадрат метр уй-жойни фойдаланишга топшириш, шу жумладан якка тартибда уй-жой қурувчи аҳолининг маблағи ҳисобидан уй-жой қуришни 7 фоиз, уй-жой қуриш кооперативлари маблағи ҳисобидан 6 фоиз ошириш кўзда тутилган. Мактабгача тарбия муассасаларидаги ўринлар 6,5 фоиз, умумий таълим мактабларидаги ўринлар 3,5 фоиз ортади. Касалхоналар, поликлиникаларни кўпайтиришнинг ҳаммасига замонавий тиббиёт талабларига мос келадиган янги бинолар қуриш ҳисобига эришиш белгиланган.

Ўтган йилларда ижтимоий-маданий-маиший объектлар қурувчилар учун иккинчи даражали ҳисобланар эди. Вазирлар кенгаши шу тажрибани эътиборга олиб, жумҳуриятда махсус бўлинмалар ташкил қилишни белгилади. Бу бўлинмалар ижтимоий-маданий-маиший объектларни қуришга ихтисослаштирилади ва бинокорлик материаллари билан албатта таъминланади.

Вазирлар маҳкамаси маданият ва полиграфия объектларининг моддий-техникавий базасини мустаҳкамлашга ва уларни ресурслар билан таъминлашга алоҳида эътибор берди. Босма маҳсулотлар, аввало Ўзбекистон ССЖнинг давлат тилидаги дарсликларни кўпроқ чиқариш имкониятларини қидириш зарур, деб топилди.

Ташқи иқтисодий алоқалар. Бу соҳада тайёр, рақобатбардош маҳсулотларни ишлаб чиқарадиган қўшма корхоналарни ташкил этишга зўр эътибор бериш белгиланди. Жумҳурият мутахассисларини чет элларга юборишни, истиқболли технологияларни ва илғор тажрибаларни жорий этишни бундан буён ҳам кенгайтириш зарурлиги таъкидланди.

Ўзбекистон ССЖ Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг мажлисларида 1990—1991 йиллар қиш фаслида жумҳурият халқ хўжалигининг ҳолати ва тайёрлиги масалалари ҳам кўриб чиқилди.

(ЎзТАГ)

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ НАЗОРАТ КОМИССИЯСИНИНГ РАЁСАТИДА

Ўзбекистон Компартияси Марказий назорат комиссиясининг раёсати ўзининг навбатдаги мажлисида Марказий назорат комиссияси иккинчи пленумининг «Пахта ишлари» деб аталмиш ишлар бўйича КПССдан ўчирилган собиқ коммунистларнинг мурожаатномалари билан ишлашни яхшилашга тааллуқли қарорлари қандай бажарилаётганини кўриб чиқди.

Ўзбекистон Компартияси XXII съездининг қарорларига мувофиқ партия комитетлари ва тегишли партия ташкилотларининг назорат комиссиялари «Пахта ишлари» деб аталмиш ишлар бўйича деҳқончилик-саноат соҳаси коммунист ходимларининг шахсий ишларини қайта кўриб чиқиш юзасидан иш бошлаб юборганликлари таъкидланди.

Ҳозир район, шаҳар, вилоят партия комитетлари ва тегишли назорат комиссиялари бундай коммунистларнинг 124 та аризасини кўриб чиқди. Уларнинг кўпчилиги тергов вақтидаёқ жиноий жавобгарликдан озод этилганликларини, ўзларининг турмушда тутган фаол мавқелари билан партия ғояларига содиқ эканликларини исботлаганларини, ишда ўртоқларининг ҳурмати ва ишончини қозонганликларини, бошланғич партия ташкилотларининг тавсияларини ҳисобга олиб, 86 киши партия сафларига тикланди. Улар орасида жамоа хўжаликлари ва давлат хўжаликларининг 30 мутахассиси, бригадалар, звенолар бошлиқлари, ижрачилардан 16 нафари, икки нафар халқ маорифи ходими бор.

Ишларни ўрганиш кўшиб ёзишларнинг ташкилотчилари, таъмагирлар, порахўр унсурлар билан бир қаторда ишлаб чиқаришда кўп йиллар ҳалол ишлаган, жамоат турмушида фаол қатнашаётган, қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга ўз меҳнат ҳиссасини қўшганлиги учун ҳукуматнинг юксак мукофотларига сазовор бўлган, илгари партиявий жазо олмаган коммунистлар ҳам КПСС сафларидан ўчирилганлигини кўрсатди. Уларнинг кўпчилиги ҳуқуқий масалаларни яхши билмаган ҳолда кўпинча юқори идоралар раҳбарлари ғайриқонуний кўрсатмаларининг шунчаки ижрочилари бўлиб қолишган. Бунда улар ҳеч қандай шахсий фойда кўрмаганлар.

Бироқ назорат комиссиялари собиқ коммунистларнинг шикоят аризаларини кўриб чиқиш чоғида бир қанча ҳолларда асоссиз равишда сусткашликка йўл қўймоқдалар, шахсий ишларнинг пайдо бўлиш сабаблари ва ҳолатларини изчил ўрганмаяптилар, уларни холис текширишда ҳамиша ҳам зийрак ва диққат-эътиборли бўлмаяптилар. Марказий назорат комиссиясига қилинаётган шахсий мурожаатлар, жойлардан, айниқса Бухоро, Самарқанд, Хоразм вилоятларидан келаётган хатлар ва аризалар шундан далолат бермоқда.

Айни вақтда коммунистни жиноий жавобгарликдан озод қилиш уни партиявий жавобгарликдан озод қилиш учун етарли шарт бўлмаган бир вақтда бундай ишларни шошма-шошарлик билан, бир ёқлама, юзаки кўриб чиқилган ҳоллар ҳам бор. Чунончи, бундай мисоллар Қашқадарё вилоят партия ташкилотида учрайди. Айни пайтда собиқ партия аъзолари бир қисми, ҳатто судланган ва жазо муддатларини ўтаган коммунистлар жиноий ишларини кўриб чиқиш тўғрисидаги масалаларни ҳуқуқни муҳофаза қилиш ва суд идоралари олдига қўйиш ўрнига, кўпинча ўзларини КПСС сафларига тиклашни талаб қилмоқдалар. Бунда улар ўзларининг хатти-ҳаракатларига одатда танқидий баҳо бермаяптилар. Коммунистлар ўртасидаги ошкоралик ҳамда ариза берувчилар билан якка тартибда тушунтириш ишлари олиб бориш савиясининг пастлиги ҳам ишларнинг холис кўриб чиқилишига, ўзини ўзи танқид руҳида таҳлил этишга кўмаклашмаяпти.

КПССнинг собиқ аъзолари тақдирига юзаки, тўраларча муносабатда бўлиш, шахсий ишларни қайта кўриб чиқиш чоғида кенг ошкораликнинг, етарли даражада партиявий принципиалликнинг йўқлиги — мана шуларнинг ҳаммаси баъзи партия комитетлари ва назорат комиссиялари Ўзбекистон Компартияси XXII съездининг мазкур масала юзасидан берган топшириқларининг катта сиёсий аҳамиятига етарли баҳо бермаганликлари оқибатидир.

Вилоят, шаҳар ва район партия ташкилотларининг назорат идораларига «Пахта ишлари» деб аталмиш ишлар бўйича партия сафларидан ўчирилган собиқ коммунистларнинг аризаларини кўриб чиқишга доир ишларни жадаллаштириш тавсия қилинди.

Бу ишларни табақалаштирилган ҳолда янги қабул қилинган КПСС уставига, Марказий назорат комиссияси иккинчи пленумининг қарорларига қатъий риоя қилиб, бошланғич партия ташкилотлари ва жамоатчиликнинг фикрини ҳар томонлама ҳисобга олиб юритиш керак. Унга навбатдаги кампания сифатида эмас, балки Ўзбекистон Компартияси мавқеи ва обрўсини янада мустаҳкамлашга қаратилган партиявий турмушнинг ленинча нормаларини тиклашнинг қонуний жараёни деб қараш лозим.

Ўз хатти-ҳаракатлари билан давлатга жиддий зарар етказмаган, жиноий ишлари тергов чоғида тўхтатилган ёки суд органлари асоссиз деб топган оддий ходимлар ва мутахассислардан иборат собиқ партия аъзоларининг шахсий ишларини қайта кўриб чиқишга алоҳида эътибор бериш зарур. Афв бўйича жиноий жавобгарликдан озод қилинган ёки шартли ҳукм қилинган собиқ коммунистлар тўғрисида қарорлар қабул қилинаётганида ҳам якка тартибда ёндашиш, уларнинг кейинги меҳнат ва ижтимоий фаолиятини атрофлича ҳисобга олиш асос бўлиши керак.

Вилоят, шаҳар ва район партия ташкилотлари назорат комиссияларига шахсий ишларни қайта кўриб чиқишни ошкора олиб бориш, қабул қилинадиган қарорларни атрофлича асослаш, КПСС сафларига тикланишга муносиб бўлган кишилар теварагида жамоатчилик фикри тўғри шаклланишига кўмаклашиш топширилди. Шунингдек, бошланғич партия тшакилотларида ва собиқ коммунистлар орасида шахсий ишларни қайта кўриб чиқиш тартиби тўғрисида тушунтириш ишларини ҳам кучайтириш зарур. Судлар томонидан ҳукм қилинган ва жазо муддатини ўтаган кишиларни партияга тиклаш тўғрисидаги масала, қоидага кўра ҳуқуқни муҳофаза қилиш ёки суд идоралари жиноий ишларни қайта кўриб чиққанидан кейин муҳокама қилиниши мумкинлигига уларнинг эътиборини қаратиш керак.

Раёсат мажлисида коммунистларнинг КПСС XXVIII съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди номига йўллаган шикоят аризалари, партия ички турмушининг бошқа масалалари ҳам кўриб чиқилди.

Чироқчи районидаги «Қалқама» давлат хўжалигининг Лангар қишлоғида касаначилик фабрикасининг бўлинмаси иш бошлади. Кўплаб ёшлар бу ерда ижтимоий меҳнатга жалб этилди. Ҳурматой Носирова, Махфират Бекназарова, Ҳидоят Қодирова, Башорат Эшмўминова сингари хотин-қизлар ўзбек миллий либосларини тикишда ҳамкасбларига намуна бўлишаяпти. Жамоатчи мухбиримиз Ш. СУЛТОНОВ олган суратда чевар Ҳидоят Қодирова тасвирланган.

ВАҚТДАН ЎЗИБ

«Хоразмагрострой» бирлашмасининг Хонқадаги 288-кўчма механизациялашган колоннаси бинокорлари мўлжалланган иш жадвалидан бир ой ўзиб кетдилар. Улар бу йил учта мактаб, иккита болалар боғчаси, санъат саройи, маиший хизмат комбинати, беш минг квадрат метр уй-жой ва бошқа иншоотларни фойдаланишга топширдилар. Коллектив беш миллион сўм пулни ўзлаштирди ва йил охиригача қўшимча равишда яна 500 минг сўмлик иш бажаришга қарор қилди.

Бинокорлар ишда нуқсонни ва у билан боғлиқ муаммоларни йўқотиш ҳисобига вақтдан ўзиб ишлашга муваффақ бўлдилар. Бу ерда бозор муносабатларига ўтиш учун ҳозирлик кўришар экан, бригадалар ва участкаларнинг мусобақа шартларини қайта кўриб чиқдилар, ғолибларни моддий рағбатлантириш учун бериладиган маблағ миқдорини кўпайтирдилар.

— Ўз маҳсулот етказиб берувчиларимиз билан ҳам ўзаро фойдали муносабатларни йўлга қўйдик, —дейди колонна бошлиғи, Ўзбекистон ССЖ халқ депутати Д. Йўлдошев. — Энди бизнинг иншоотларга келишилган муддатда бинокорлик материалларини аниқ етказиб берганлар ҳам бирйўла мукофотланадиган бўлдилар. Бўлажак бозор бизни ишнинг янги шаклларини излашга мажбур этмоқда. Чунончи, аҳолига қурилиш борасида хизмат кўрсата бошладик. Материал етказиб берувчилар билан ўзаро маҳсулот алмашиш тўғрисида ҳам битимлар туза бошладик.

Турмуш тарзи

ГУЗАРДА ГУРУНГ

Унгут қишлоғига борсангиз, янги гузарда бир неча туп баҳайбат чинорга кўзингиз тушади. Унинг соясида икки мўйсафид гурунглашиб ўтирибди. Оқсоқолларнинг бири Абдуманноб Абдураҳмонов 98, иккинчиси Миркомил Раҳматуллаев 86 ёшда. Пиру бадавлат отахонларнинг айтишларича, бу чинорларни Фозилжон, Турғунжон, Умаржон, Обиджон ўтқазган эканлар. Гарчанд улар оламдан ўтиб кетган бўлсалар-да, ҳамон эслашади. Яхшидан ном қолади, дегани шу-да!

— Бундан бир неча йил олдин гузарларга эътибор йўқ эди. Қайта қуриш шабадалари эсди-ю қишлоғимиз ободончилигига эътибор кучайди, урф-одатларимиз жонланди, — дейди Абдуманноб ота мамнун бўлиб.

— Қаранг, гузарнинг нимаси ёмон?! Йиғилишиб ўтирсак, суҳбатлашсак, кўнглимиз ёзилади. Дунёдан ўтиб ҳам кетамиз. Одам тафтини одам олади. Қолаверса, биз —катталар ўтирсак, ёшлар ҳам ўзларини тутиб юришади, — дейди Миркомил ота.

Унгут маҳалла қўмитаси раиси Акбарали Раҳматуллаев қирқ бир ёшда. Қўмита раислари одатда кекса, кўпни кўрган кишилардан сайланарди. Бироқ бу қишлоқликлар ўзгача йўл тутишди. Оқсоқоллар маслаҳати билан ёшларга топшириладиган бўлди бу иш. Ошкоралик руҳида Акбарали раис этиб сайланди. У қишлоқдошларининг дарду армонларини яхши билади. Чунки шу ерда туғилган, вояга етган. Маҳалла қўмитаси ободончиликка эътиборни кучайтирди. Янгитдан гузарлар ташкил этилди. Эски тегирмон ташландиқ ҳолда эди, қайтадан жиҳозланди. Ҳашар йўли билан янги тегирмон ҳам тикланди. Эндиликда бу ерда буғдой, шоли, нўхат янчилаяпти. Деҳқоннинг узоғи яқин, мушкули осон. Кичкина бозорчанинг пайдо бўлиши, чойхоналарнинг фаолияти ҳам қишлоқ аҳлини севинтирди.

Унгутда 1916 нафар киши истиқомат қилади. Мактаб, кутубхона, шифохона, магазин, боғча, новвойхона, чойхона, сартарошхона, қассобхона, темирчилик устахонаси улар хизматида. Яқинда янги магазин фойдаланишга топширилди. Замонавий мактаб лойиҳаси ишлаб чиқилмоқда.

Қишлоқда ободончилик билан бирга таълим-тарбия, қадимий халқ анъаналарини тиклаш ва янгича урф-одатларни тарғиб қилишга ҳам алоҳида эътибор берилаяпти. Абдуллажон Ҳожиакбаров, Келдибой Ғафуров, Ўктамали Йўлдошев, Озодахон Турғунова, Убайдулла Эргашев, Абдумалик Маматов ва Абдураҳмон Эргашев бу ишларда кўпчиликка бошқош бўлишмоқда.

Илгари қишлоқда тўй бўлса, тонг-саҳаргача давом этар, ичиб олган ёшлар кўча изғиб, уриш-жанжалгача бориб етардилар. Бири қош, бири кўз бўлган ҳамқишлоқлар ёшларнинг ножўя хатти-ҳаракатларидан хижолатда қолардилар. Маҳалла қўмитаси қошида 38-мактабнинг ҳарбий таълим ўқитувчиси Убайдулла Эргашев бошлиқ халқ дружиначилари тузилди-ю тартиб ўрнатилди. Энди ярим тунгача қўлида радио, магнитофон кўтариб, кўча санқиб юрган ўсмирларни учратмайсиз. Тўйлар, кечалар, зиёфатлар ярим тунгача чўзилмайди. Муддати чеклаб қўйилган.

Қишлоқ йигитлари спортни севишади. Айниқса бокс, футбол, волейболга ихлослари баланд. Натийдин Қурбонов шу ерлик. Болалигидан боксга ишқибоз. Шунинг учун ҳам Андижондаги махсус спорт мактаб-интернатида ўқияпти. СССР спорт усталигига номзод Абдуманноб Аҳмадалиев эса Фарғона муаллимлар илмгоҳининг жисмоний тарбия куллиётида сиртдан таҳсил олмоқда. Қишлоқ мактабида тренер. Аммо барча болалар ҳам уй-рўзғор ишларидан ортиб спорт билан шуғуллана олмайдилар. Натижада ҳарбий хизматга борганларида синов машқларида қийналиб қолишаяпти. Унгут ёшлари буни чуқур англаб етишган.

Улар спорт билан шуғулланишга вақт топишаяпти. 38-мактабда ташкил этилган бокс тўгарагида 60 нафардан зиёд ўқувчи шуғулланмоқда. Бу уларнинг руҳан тетик, соғлом, кучли бўлиб камол топишларига ёрдам бермоқда. Яхши ният—ярим давлат, дейдилар. Ажаб эмас, Унгут қишлоғидан ҳам ёшларнинг спорт усталари, чемпионлар етишиб чиқишса, орзу-ниятлар ушалса.

Мукаррама ҒАНИЖОН қизи.

ИҚТИСОДИЁТ ЖАБҲАСИДА

ЕРДАМЧИ ХЎЖАЛИКЛАР

«Муборакгаз» ишлаб чиқариш бошқармаси ходимларининг таомномасида балиқли таомлар номи пайдо бўлди. Балиқ эса бошқарманинг Култак газ кони яқинида ташкил этилган балиқчилик хўжалигидан келтирилмоқда. Балиқчилик хўжалигини ташкил этиш учун табиий пастликларда 20 гектарлик кўл барпо этилди.

Яқин келажакда бошқармада ўзининг ҳайвонот фермаси пайдо бўлади. Балиқ билан бир қаторда кооператив асосда мўйна берадиган сув каламуши етиштиришга аҳд қилинди. Мўйнани сотишдан олинган валюта бозор иқтисодиёти шароитида техникани янгилаш учун сарфланади.

«Муборакгаз» бошқармасида ёрдамчи хўжаликнинг барча тармоқлари ижарачи жамоаларга ёки кооператорларга топширилган. Шу сабабли газ қазиб чиқарувчилар чўчқа, қўй, мол гўшти билан таъминланмоқда. 130 та асалари ини мавжуд, паррандачилик ривожланяпти. Ленинградлик мутахассислар эса 100 та кичик қуёнчилик фермаси барпо этишда ёрдам берадилар.

Хуллас, газ қазиб чиқарувчилар асосий озиқ-овқат маҳсулотлари билан ўзларини ўзлари таъминлайдилар.

ШАРТНОМА АСОСИДА

Фориш районидаги Карл Маркс номли совхоз маъмурияти якка тартибда уй қурувчиларнинг муаммоларини ҳал этишни зиммасига олди. У Россия Федерациясининг бир қанча ташкилотлари ва корхоналари билан бинокорлик материалларини етказиб бериш тўғрисида бевосита шартнома тузди.

Совхозда якка тартибда уй-жой қуришдан ташқари хўжалик, ижтимоий-маиший иншоотлар қуриш ҳам авж олдириляпти. Шериклардан олинаётган ёғоч-тахта, шифер ва бошқа материаллар бу қурилишларни тезроқ битказиб, ишга туширишга имкон бермоқда. Ўз навбатида форишликлар Россияга жун ва қоракўл тери, кишмиш ва мева қоқилари жўнатмоқдалар.

Ўзлари қурган ғишт заводи ҳам катта ёрдам беради, бу завод келгуси йилда ишга тушади.

КЕЛГУСИ ЙИЛ ҲИСОБИГА

Тошкент тўқимачилик комбинати ишчиси Займа Эдельберг «ўз касбининг устаси» ва «ёшларнинг мураббийси» деган икки фахрий номга сазовор бўлди. У учинчи ип йигирув фабрикасида пахтани титиб берадиган дастгоҳда оператор бўлиб ишлайди. Тўққиз йил ичида у ўзи ишлайдиган 6 та машинани жуда яхши билиб олди. У узилган пилтани бир неча дақиқада улаб, дастгоҳни ишга тушира олади. Шу сабабли унинг дастгоҳлари деярли бекор туриб қолмайди. Натижада у ҳар ойда режага қўшимча етти тонна таралган пилта ишлаб чиқаради. Айни вақтда Займа ёш ходималарга иш ўргатишга вақт топади, уларга ўз маҳорати сирларини сахийлик билан ўргатади.

Илғор ишчи корхонада биринчилардан бўлиб келгуси йил ҳисобига маҳсулот топшира бошлади.

ИШ ЮРИТИШНИ ЎРГАНИШМОҚДА

Советобод районидаги «Водстройматериал» комбинатининг 1-темир-бетон буюмлар заводи ходимларига энди мукофотлар уларнинг қанча бетонни тежаганларига қараб тўланаяпти. Агар илгари бу материалнинг беш фоизи нобуд бўлишига йўл қўйилган бўлса, энди нобудгарчиликка бутунлай барҳам берилди.

— Завод жамоасининг тажрибаси бошқа бўлинмаларда ўрганилаяпти, — дейди комбинат директори Бегижон Назарқулов. — Ишчилар ўзлари тежаб қолган бетон, металл ва бошқа материаллар нархининг ярмини олишаяпти. Корхонада чек дафтарчалари ёрдамида ўзаро ҳисоб-китоб қилиш жорий этилган. Агар умуман комбинат тўғрисида гапириладиган бўлса, унинг меҳнаткашлари бозор муносабатларига ўтишга тайёрланиб, ишлаб чиқаришнинг сердаромадлигини ошириш мақсадида бир қанча тадбирларни амалга оширишмоқда. Қурилиш кооперативи тузилди, темир-бетон буюмларни ёғоч-тахтага айирбошлаш йўлга қўйилди, бу ёғоч-тахта кейинчалик аҳолига сотилади. Ёрдамчи хўжалик ривожланмоқда. Бу йил ёрдамчи хўжаликда бир юз йигирма тонна гўшт тайёрланди. «Ортиқча» лавозимлар, иш жойлари бекор қилинди. Чет эллик шериклар билан ҳамкорлик қилишни режалаштираяпмиз.

ХОРАЗМНИНГ КУЗГИ МАЙДОНИ

Хивадаги Дзержинский номли жамоа хўжалигининг деҳқонлари кузги экинларни парвариш қилишга киришдилар. Бу ерда Қорақумнинг шундоққина этагидаги 20 гектар майдонга биринчи бор кузги буғдой экилган эди. Ҳозир бу буғдой униб чиқди.

Жумҳурият шимолида — Хоразм вилоятида кузги экинларни етиштириш мақсадга мувофиқ эмас деб ҳисобланарди. Бу фикрни деҳқонларнинг ўзлари инкор этишди. Асосийси — кузги экин майдонига иложи борича кўпроқ органик ўғит солиш зарур. Бу ўғит тупроқни бойитибгина қолмай, шу билан бирга унинг ҳароратини оширишга ҳам ёрдам беради.

Ҳозир Хоразмдаги қарийб беш минг гектар ерга кузги экинлар экилган.

Диққат: илғор тажриба

КЕНГАШЛИ ТЎЙ ТАРҚАМАС

— Очиғини айтсам, қишлоқларда файз оз, ука, —дейди пайариқлик меҳнат фахрийси Маман ака Сайданов. — Жаннатмакон боғ-роғлар, кўчалар, гўшалар бўларди. Оқшом чоғи барча йўлларга сув сепилган, ҳовлилар супуриб-сидирилган... Қишлоқ манзарасига қараб ҳавасинг келарди. Хуторларни тугатиш баҳонасида кўплаб истиқоматгоҳлар эътибордан четда қолди. Хўжаликнинг чекка жойларида қурилиш бўлмади ҳисоб. Замонавий яшаш керак деймиз-у, аммо қишлоқ одамини қўш қаватли иморатларга зўрлаб тиқиб бўлмайди-да, ука.

Маман аканинг куйинганича бор. Пахта яккаҳокимлиги деҳқонни танг аҳволга солиб қўйди. Икки йиллик даромаддан битта шийпон қура олмаган хўжаликлар бор. Қурилиш ташкилотларининг яқинига йўлаб бўлмайди. Улар билан шартнома тузиш, бирор ишни битириш жуда мушкул. Давлат томонидан ажратилаётган маблағ кам. Нима қилиш керак?

Ўтган йилнинг кузида вилоят партия қўмитаси ва ижроком қошида ташкил этилган махсус комиссия қишлоқ жойларида қурилиш кўламини кенгайтириш, бунда жамоатчилик кучидан, ҳашар анъаналаридан фойдаланиш мақсадга мувофиқ, деган хулосага келди.

— Биз оддий кишилар билан суҳбатлашдик, уларнинг кўнглига қўл солиб кўрдик, — дейди Самарқанд вилояти партия комитети биринчи котиби, вилоят Кенгашининг раиси П. М. Абдураҳмонов.— Қишлоқларда оддий сартарошхона, гўшт дўкони, маиший хизмат уйи қуриш ҳам катта муаммо. Лойиҳа тузиш, қурилиш материаллари топиш ундан қийин. Хайрли ишга қўл уриларкан, аввало маҳкамачилик кўринишларига барҳам берилди. Қариялар, қишлоқ оқсоқоллари ўтказилган ҳашарларда бошқош бўлдилар.

Ижтимоий масалалар билан шуғулланувчи комиссия аъзолари аввал муайян райондаги аҳволни ўрганишди, аҳоли эҳтиёжига мувофиқ қаерда, нима қуриш кераклиги белгиланди. Хомчўтлар тайёр бўлгач, вилоятдаги корхона ва ташкилотларнинг раҳбарлари, мутахассислар ўша жойга таклиф қилинди. Кимдан нима зарурлиги юзма-юз келишиб олинди.

Вилоятдаги барча лойиҳалаш идоралари бу ишга кенг жалб этилди. Қисқа фурсатда ғишт ва пахсадан тиклаш мумкин бўлган арзон нархдаги боғча, мактаб, шифохона, шийпон бинолари лойиҳалари тайёрланди. Уларнинг умумий қиймати 100 минг сўм атрофида. Энг муҳими, бундай биноларни тиклаш учун мураккаб техника воситалари, қимматбаҳо қурилиш материллари шарт эмас.

Иштихонда бу ташаббус ўзига хос тарзда ривожлантирилди. Ҳар бир хўжаликда 2—3 тадан қурувчилар бригадалари тузилди. Жамоатчилик, маҳалла-куй уларга яқиндан ёрдам кўрсатди. Ўтган бир йил ичида районда 24 та чойхона, 2 та болалар боғчаси, шунингдек, тиббиёт муассасалари, савдо шохобчалари, минг тонна мева сақланадиган омбор фойдаланишга топширилди. Бу эса қишлоқдаги қатор долзарб муаммоларни ҳал этиш имконини яратди. Фрунзе номли жамоа хўжалигида маъмурий идора «8 Март» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси бўлими учун бўшатиб берилди. Натижада атрофдаги қишлоқларда яшовчи 350 киши ишлик бўлди. Ҳозир фабрика бўлимини янада кенгайтириш чоралари кўрилаётир.

Муайян бинолар тайёр бўлгач, у ёки бу районда кўргазмали семинар ўтказилиб, ўзаро фикр ва тажриба алмашилди. Жойлардаги мактаб, боғчалар йўл-йўлакай таъмирдан чиқарилмоқда. Ишнинг бундай ташкил этилиши натижасида қишлоқлар қиёфаси ўзгариб бораётир.

— Ҳозир қурилиш учун уста излаб юришга ҳожат йўқ, — дейди Пайариқ районидаги «Партия XXII съезди» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси, вилоят партия комитетининг аъзоси Э. Аҳадов. — Ҳаммасини одамларнинг ўзлари эплашаяпти. Пахсакашлик бизда жуда оммалашган. Қисқа вақт ичида шу йўл билан 6 та қариялар чойхонаси, мактаблар учун 15 та қўшимча синф хонаси, 4 та дала шийпони қуриб битказдик. Йил охиригача 320 ўринли мактаб биносини ҳам фойдаланишга топширамиз. Мақсадимиз — ҳар бир қишлоқнинг ўз мактаби, боғчаси, ҳаммоми, сартарошхонаси бўлсин.

Жўяли фикр. Вилоятда қурилиш ишлари кун сайин авж олдирилаяпти. Бироқ бу борада муаммолар ҳам йўқ эмас. Айниқса, қурилиш ускуналари, ғишт, ёғоч-тахта етишмаслиги ишга панд бераяпти. Муаммони бартараф этиш учун бир қатор тадбирлар белгиланмоқда. Ҳар бир районда ғишт заводлари қурилиб, уларни икки сменада ишлатиш имкониятлари изланаяпти. Йўл, ариқ, канал ёқаларига тол ва терак кўчатлари ўтқазилаётир. Амалга оширилаётган хайрли ишлар одамларнинг кайфиятига, турмушига хайрли таъсир кўрсатаяпти. Бу — уларда эртанги кунга, қайта қуришнинг тақдирига бўлган ишончни мустаҳкамламоқда.

Ф. ТОШЕВ.

ТОЛАЧИЛАР ЗАФАРИ

Пискент пахта тозалаш заводи меҳнат жамоаси ўн иккинчи беш йилликда ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш борасида кўзга кўринарли тадбирларни амалга оширди. Фан-техника ютуқлари амалиётга изчил жорий этиб борилганлиги, хом ашёни қайта ишлаш жараёнлари такомиллаштирилганлиги туфайли қувончли кўрсаткичларга эришилди. Корхона ишчи-хизматчилари, инженер-техник ходимлари ўн иккинчи беш йиллик топшириғини муддатидан илгари зиёдаси билан адо этишга муваффақ бўлдилар. Улар 135 миллион сўмликдан зиёд маҳсулот ишлаб чиқардилар. Шу даврда хориждаги, мамлакатимиздаги тўқимачилик саноати корхоналарига 67 минг тоннадан ортиқ тола жўнатилди. Иқтисодий кўрсаткичлар ҳам қувончли: режадаги 3 миллион 885 минг ўрнига 4 миллион 800 минг сўмдан зиёд фойда кўрилди.

Бу муваффақиятлар бўлинмалар ўртасида меҳнат беллашуви авж олдирилганлиги, ғолиблар моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантириб борилаётганлиги, ишчи-хизматчиларга зарур шарт-шароитларни яратиш учун амалий тадбирлар кўрилаётганлиги шарофатидир. Исоқ Тўрақулов, Абдулазиз Ўзбекхўжаев, Аҳмад Бегматов, Соли Комилов сингари ишлаб чиқариш пешқадамлари ҳар соҳада ҳамкасбларига намуна бўлишаяпти. Абдухалил Назаров, Амир Насриддинов, Нўъмонжон Ҳайдаров каби ишчилар ҳам социалистик мусобақанинг олдинги сафларида бормоқдалар.

Корхона толачиларининг меҳнат шароитларини яхшилаш мақсадида кейинги пайтда бир қатор тадбирлар амалга оширилди. Масалан, илгари ҳамма ёқни чанг-тўзон босиб кетиб, бундан ишчилар азият чекишарди. Чунки қурилмалар эскириб кетган, талабга жавоб бермасди. Учта янги, замонавий ускуналар ўрнатилгач, чангни тутиб қолиш анча яхшиланди. Серунум тола ажратиш дастгоҳлари ишга туширилганлиги ҳам меҳнат унумдорлигини оширишга хизмат қилмоқда.

— Толамизга бўлган талаб тобора ошиб бораяпти, — дейди завод директори Мухторжон Акбаров. —Ҳозирги пайтда мамлакатимиздаги тўқимачилик саноати корхоналаридан ташқари Вьетнам, Югославия, Хитой, Руминия сингари хорижий давлатларга ҳам маҳсулот жўнатаяпмиз. 1990 йил ҳосилининг ўзидан 250 тоннадан зиёд юқори навли толани чет элларга юбордик. Бу йилги мавсумга пухта ҳозирлик кўрилганлиги ва уюшқоқлик билан ўтказилганлиги туфайли Пискент райони хўжаликларидан тайёрлов бўлинмаларига 38.481 тонна хом ашё қабул қилиб олинди. Заводимиз меҳнат аҳли пахтакорларимиз пешона тер тўкиб етиштирган оқ олтинни сифатли қайта ишлаш учун барча имкониятларни ишга солмоқда.

Корхонада яна бир хайрли ишга қўл урилган. Бу ердаги мавжуд ускуналар, техника воситаларидан самарали фойдаланиш ва аҳолининг талаб-эҳтиёжини қондириш мақсадида ғишт тайёрлаш йўлга қўйилди. 1990 йилда 1 миллион 395 минг дона шундай зарур бинокорлик материалини ишлаб чиқариш режалаштирилганди. Амалда эса бу кўрсаткич 2 миллион 795 мингтани ташкил этди. Шу соҳада Абдураҳмон Эртоев жонбозлик кўрсатмоқда.

Пискентлик толачиларнинг меҳнат муваффақиятлари яқинда муносиб тақдирланди. Корхона ишчи-хизматчилари «Узхлопкопром» жумҳурият ишлаб чиқариш бирлашмасининг пул мукофотига сазовор бўлдилар. Бундан рағбатланган толачилар янада унумли ва сифатли ишламоқдалар.

У. МУҲАМЕДОВ,
С. АЛИЕВ.

ҚАРАМА-ҚАРШИЛИК КУЧАЙМОҚДА

РИГА. «Латвиядаги иқтисодий аҳвол ёмонлашмоқда. Унинг аҳолиси турмуш даражаси пасаймоқда. Митингбозлик демократияси тўлқинида ҳокимият тепасига чиққан янги маъмурлар ўзларининг халқ хўжалигидаги ишларни яхшилашга қодир эмасликларини яққол кўрсатдилар». Латвия парламенти депутатлари «Тенг ҳуқуқлилик» фракцияси аъзоларининг тарқатган даъватномасида шу ҳақда сўз юритилган.

Ҳужжатда ҳозир, ССЖИ парламенти ягона Совет Иттифоқини янгилаш ва сақлаб қолиш йўлини белгилаган бир пайтда Латвиядаги социализмга қарши айирмачи кучлар янги Иттифоқ шартномасига қарши очиқдан-очиқ ҳужум бошлаганликлари таъкидланган. Улар халқ манфаатларини ниқоб қилиб кескинликни янада авж олдирадиган, сиёсий васвасаларнинг янгитдан жунбушга келишига туртки берадиган хилма-хил иғвогарона баёнотлар, мурожаатномалар, даъватномалар билан чиқишмоқда.

Латвия халқ фронти бошқарувининг «номаълум пайт» деб аталувчи ҳолат учун тавсиялари ёзилган ва «Неатгарика Циня» («Мустақил циня») газетасида эълон қилинган ҳужжатлари шундан далолат беради, дейилади ҳужжатда. Шу муносабат билан Латвия Олий Кенгашининг «Тенг ҳуқуқлилик» фракцияси баёнот билан чиқиб, унда жумҳуриятдаги барча демократик кучларни иғволарга учмасликка ва осойишталик сақлашга даъват этди.

Фракция раисининг ўринбосари Е. Ягупец жумҳуриятдаги сиёсий вазиятни шарҳлаб, сўнгги кунларда жумҳуриятда сиёсий кескинликни кучайтириш мақсадида собитқадам кампания бошлаб юборилганини таъкидлади. Унинг фикрича, демократиянинг энг оддий нормаларига ҳам тўғри келмайдиган йўллар билан Иттифоқ шартномасига қарши имзо тўпланмоқда. Имзо чекишдан очиқдан-очиқ бош тортаётган одамлар бадном этилаяпти. Иттифоқ сақлаб қолинишининг у ёки бу шаклини маъқуллаётганлар устидан чақимчилик қилишга ундовчи вазият вужудга келтирилаяпти.

Е. Ягупецнинг айтишича, тарих ижтимоий-иқтисодий таназзулга юз тутган ҳаракатлар ва партиялар сунъий равишда қўрқув ва ишончсизликни кучайтириш йўли билан халқнинг эътиборини чалғитишга ва шу орқали демократик эркинликларни тугатиш учун ҳаракат қилаётган сиёсий экстремистларнинг майдонга чиқишига ёрдам беришга уринишларини кўрсатди ва ҳозир ҳам кўрсатмоқда. «Тенг ҳуқуқлилик» фракцияси: деб таъкидлайди халқ депутати, Латвия халқ фронти бошқарувининг баёнотини жамиятни фуқаролар уруши сари етакловчи ҳаракатларга даъватдан бошқа нарса эмас деб ҳисоблайди.

МАШРИҚДАН МАҒРИБГАЧА

● БОКУ. Хайрия мақсадларида чиқарилган экология лотереяси атроф муҳитни муҳофаза қилиш дастурини амалга ошириш учун қўшимча маблағлар тўплашга даъват этилган. Боку ва жумҳуриятнинг бошқа шаҳарларида Озарбайжон экология уюшмаси чиқарган билетлар сотила бошланди. Лотереядан олинадиган даромад 23 миллион сўмга етиши мўлжалланмоқда.

● КЕМЕРОВО. Кемерово вилоят ижроия қўмитаси ҳузуридаги маданият бошқармаси ўрнига маданият ва санъат ишлари кенгаши иш бошлади. Янги идорага маданиятга яқин ва ўз касбининг моҳир усталари бўлган кишилар кирди. Энди Кузбассда истиқболда ва ҳозирги кунда олиб бориладиган бутун маданий сиёсатни идорачилар эмас, балки улар белгилаб беришади. Ҳозирнинг ўзида маданият марказлари, музейлар очилди. Уларда ўлкада яшаётган халқларнинг анъаналари акс эттирилган.

● ҚАРАҒАНДА. «Қоражар» давлат хўжалиги ҳудудида ижарачилар кўчаси деган ғаройиб ном пайдо бўлди. Ижарачи В. Микрюковнинг оиласи янги кўчада биринчилардан бўлиб ҳовли тўйини ўтказди. «Тонг» бинокорлик ширкати «Уй-жой» дастурига мувофиқ ишларни жадал олиб бормоқда. Ширкат ўз кучи билан тошқол ғиштлари қуядиган қолипларни тайёрламоқда, хом ашё сифатида эса қозонхонадан олинадиган тошқолдан фойдаланиляпти. Бу маҳаллий ва арзон қурилиш ашёси давлат хўжалиги бинокорларигагина эмас, шу билан бирга қўшни қишлоқларга ҳам етади. Ҳозир кўп минглаб тошқол ғиштлари қўшни қишлоқларга сотилди.

● СИКТИВКАР. Коми ССЖ ҳукуматининг ташаббуси билан ташкил этилган «Республика» акционерлик жамиятининг асосий мақсади — Коми жумҳуриятини табиий ресурсларни, энг аввало ёғоч-тахтани қайта ишлайдиган саноати юксак даражада ривожланган минтақага айлантиришдан иборат. ССЖИ Ўрмон саноати вазирлиги, Совет-Америка кичик корхоналарини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамғармаси ҳам жамиятнинг муассислари бўлишди.

● ВИЛЬНЮС. Мажейкяй нефтни қайта ишлаш заводида ишлаб чиқарилаётган нефть маҳсулотларининг улгуржи нархи 1991 йилнинг 1 январидан 2—2,5 баравар ортади. Литва ҳукумати ана шундай қарор қабул қилди. Янги йилдан бошлаб электр энергия, тошкўмир, газ, ўтиннинг нархи ҳам анча қимматлашади, шаҳар автобусларида ва троллейбусларида қатнаш нархи 4 тийин ўрнига 20 тийин бўлади.

● ТБИЛИСИ. Грузия прокуратураси билан Ички ишлар вазирлиги эълон қилган қўшма мурожаатномада жумҳурият ҳудудида ҳаракат қилаётган ғайриқонуний қуролли қисмлар ва гуруҳлардан мавжуд қурол-яроғни дарҳол ички ишлар идораларига топшириш талаб қилинади. Ихтиёрий равишда қуролсизланган барча кишилар жиноий жавобгарликка тортилмаслигига тўла кафолат берилади. «Заря Востока» жумҳурият газетасининг хабар беришича, ғайриқонуний қуролли қисмлар ва гуруҳлар аъзоларининг умумий сони 17 минг кишига етади.

● ЖИТОМИР. Вилоятдаги «Западкварцсамоцветы» бирлашмасининг кончилари қимматли минерал-пирофиллидини саноат усули билан қазиб оладиган шахтани ишга туширдилар. Геологлар эски конни янгидан текшириб кўриб, кварцид қатламлари оралиғидаги хом ашё запаслари бир неча ўн йилга етишини аниқладилар.

● ЧОРЖЎЙ. Туркманистондаги вилоят маркази — Чоржўй дўконларига ана шу шаҳар тамғаси қўйилган дастлабки юзлаб велосипедлар келтирилди. Бу ердаги авторемонт заводининг жамоаси Фрунзе номли Пенза ишлаб чиқариш бирлашмаси ёрдамида янги маҳсулот ишлаб чиқаришни ўзлаштирди.

● ЛЕНИНГРАД. 13 декабрь куни Нева соҳилидаги шаҳарда замонавий хореография биринчи Бутуниттифоқ фестивали ўтказилди. «Нева юлдузи» деб ном олган ана шу байрамга Олмаота, Вильнюс, Новосибирск, Пермь, Свердловск шаҳарларидан ёш санъаткорлар келишди.

Неъмат ЁҚУБОВ

БОЛАЛИК — ПОДШОЛИК

Нисо биби ривояти

Узун бўз кўйлаги офтобда оқариб, охори кетган кўкиш чий духоба шими устига тушган, бошида тўр дўппи, оёқ яланг ўн ёшлар чамасидаги сўлқилдоқ юз, корачадан келган бола чумоли ини-дек тор жин кўчадан ҳаллослаб чопиб келарди. У катта кўча муюлишига етганда тўда-тўда одамларни пўш-пўшлаб йўл талашган, от қўшилган, баланд қўш ғилдиракли қўқонарава, эшак тиркалган пастак ағдарма араваларни кўриб анқайиб туриб қолди. Шу пайт жин кўча бошида бола ортидан шошиб келаётган кампирнинг таниш ҳайқириғи эшитилди;

— Бўйинг ўсгир, Набижон, тўхта! Қаерга кетаяпсан?

— Бувижон, ҳозир уйга қайтаман, — бола кампирга қўл силкиб, одамлар оқимига ўзини урди. Каттаю кичик, қимирлаган жон шанба, якшанба кунлари ризқу рўз излаб бозорга шошилади. Шаҳарнинг ҳазрати Имом даҳасида, катта бозорда саҳари азондан одамлар ари уясидек ғужғон бўлишади. Бир ёни молбозор. Қўйлар бетиним маърашади. Сигирлар, ҳўкиз-буқалар бир-бирини сузишиб бўкиришади. Сал нарида эса ёш-яланглар давра қуриб хўроз уриштиришади. «Тухум зўраки» ўйнашади. Томоша катта. Бошқа томонда эски-туски атторлик, темир-терсак, чеккароқда кийим-кечак. Дўппи ва телпакфурушлар, мош-гуруч, ун қоплаган аллоплар. Биров сотади, биров олади. Айримлари молига молни бошма-бош айирбошлайди. Набини бозордаги алғов-далғовлар, олди-сотдилар тирноқча ҳам қизиқтирмайди. У одатда бозорнинг темир панжарали баланд дарвозаси ёнида тўхтайди. Унинг тўрт бурчак шаклида пишиқ ғиштдан ишланган устини тагида ғалати одам — ногирон девона ўтиради. Унинг жуссаси кичик, кўмирдек қора юзи тараша каби қотиб, чакагига ёпишган, кўзлари ичига ботган. Болани ажаблантирган нарса девонанинг беўхшов қиёфада ўтириши. У устига парча пўстак солиб, бир оёғини тагига бостириб олган, иккинчи оёғи яғир иштони почасини соқигача шимариб қўйганди. Яланғоч оёғи саратон офтобида жизғанак бўлган илон балиқдек қорайиб, эти устихонига ёпишган. Девона ногирон оёғини елкасидан ошириб, гардани тепасига қўйиб ўтиради. Тирноқлари ўсиқ. Сийрак сочи орасидан оёғининг бошмалдоғи сал олисдан худди тўқол эчкининг шохига ўхшаб кўринади. Абгор бу одам дўпписи жиягини ҳимариб, ликопчасимон япасқилаб, олдига қўйиб, ўтган-кетганлардан бетиним жавраб ниёзбандлик билан хайр-садақа сўрайди:

— Ногирон бечораю бенавога мурувват қилинг, яхшилар! Олло йўлига хайр-садақа берганнинг икки дунёси ободу нурафшон бўлғай... Хайр-эҳсон беринг, бандаи мусулмонлар...

Наби унинг яқинига келди. Косовдек қора ва нажис оёғига, тирноғи узун, эчки шохига ўхшаш башмолдоғига таажжуб билан термилиб туради. Кейин у қўйлаги барини кўтариб, шими чўнтагини оҳиста пайпаслайди. Бир қисм туршак олиб девонанинг дўпписига солди:

— Балли, навраста! Худо умрингни узун, йўлингни ёруғ қилсин, — дуо қилди у болани ва наҳиф бармоқларини ёйиб юзига фотиҳа тортди.

Шу аснода Набининг бувиси—Нисо ая—новча, озғин, қадди букилмаган, чайир кампир етиб келди. Оқ-мағиз кичик юзи нуроний, қовоқлари остига эса юпқа ажин тушган. Ширинзабон, ғоят покиза, қувноқ кекса у. Наби уни жуда яхши кўради.

— Оҳ, болам, болам-а! Сани қувиб тилим оғзимга тиқилди. Мани намунча қийнайсан, тентагим!

— Бувижон, қаранг. У тиламчининг оёғи нега озғин? Қийшиқ?

— Дард шунақа қилиб қўйган. Юр, қўзичоғим, уй ёлғиз қолди.

— Бувижон, ҳозир. Яна пича турайлик, жон бувижон!

Наби бўйнини чўзиб, одамлар орасидан кимнидир ахтарди. Кампир эса унинг билагидан тортиб, уйга судради:

— Пича кутинг. Ҳозир «ая» келади, — деди бола кампирга ялиниб. Яна атрофга аланглади. Бирдан хурсанд бўлиб, турган ерида ирғишлади.

— Айтдим-ку, у келади деб. Ана «ая»ни кўринг.

Ўрта бўй, парча-пурча — қирқ ямоқ кўйлак кийган, афтибашарасига яқин ойларда сув тегмаган, кир-чир, сочи тўзғиб, лайлак уясидек патак бўлиб кетган ўттиз ёшлар чамасидаги қиз одамлар орасидан меровланиб чиқиб келди. Унинг чап қўли палаж бўлиб, бир елкаси букчайиб қолган. У бирон эркак ёки аёл яқинига борса, соғ қўлининг қонсиз кафтини чўзиб, «ая» деб мўлтирарди. «Ая» дарвозага яқинлашганда Наби апил-тапил шими чўнтагини тимискиларди. Уч дона ёнғоқ олиб «ая»нинг кафтига тутқазди: қиз бошини сал букиб, болага титраб, новҳа билан миннатдорчилик билдирди:

— Ая-ая!

Бечора ногирон мурувват-эҳсон қилганларга раҳматини ҳам, хурсандлигини ҳам бисотидаги мана шу бир оғиз сўз билан изҳор этарди, холос. Бошқа луқмага на ақли, на қурби келмасди.

— Бувижон, нега унинг оғзи қийшиқ, қўли қотиб қолган? — такрор-такрор сўрайди бола кампирдан.

— У қаттиқ касал бўлган, болам. Дард қўлини қийшайтирган.

— Энди тузалмайдими?

— Тузалмайди.

— Докторлар тузатмайдими?

— Тузата олмайди. Худо берган дардини ўзи олади. Юр, энди кетайлик, болам.

Кампир турна қатор одамлар орасини ёриб набирасини уйига етаклади. Жин кўчага етгач, Наби қўлини бувисидан тортиб олди. Деворга суяниб «уҳ» чарчадим, пича дам олайлик» деди ва яна бозор томонга мўлтираб қаради. У Баракхон мадрасасининг зангори гумбазлари устида ўйноқлаб парвоз этган кабутарларга, нилгун осмонга термилди.

— Чарчаган бўлсанг, опич манга, тойчам, — кампир букилиб, елкасини астойдил набирасига тутди.

— Йўқ, энди опичмайман, — деди Наби. — Ойим, соқолинг чиққунича бувингга опичасанми, деб уришганлар. Бўлди, сира опичмайман.

— Қани олдимга туш, юр бўлмаса.

Наби «хўп» деди-ю олдинга ўтиб, шаталоқ отиб, уйи томон чопди. Анча олислагач, дафъатан ортга бурилиб, бувисининг ёнига учди...

— Бувижон, — деди у ҳаллослаб.— Ўша ая обиҳаёт ичса тузаладими?

— Тузалади, — жавоб қилди кампир дадил. — Обиҳаёт йўқда!

Наби ёстиқдан катта, қаттиқ муқовали эски китобдан бувиси ўқиб берган ривоятни эслаб, хаёл суради, эркаланиб, кампирнинг билагига юзини ишқайди. Кейин энтика-энтика гап бошлади.

— Бувижон, агар мен ўша обиҳаётни излаб топсам, нима қилардим, айтайми?

— Айт, айтақол.

— Тўйгунизча сизга ичирардим. Кейин, аяга, эчки шоҳ девонага ҳам озроқ берардим..

— Бас, уларни ўйлама, болам.

Лекин Набининг кўз олдидан ногирон гадоларнинг нотавон қиёфалари нари кетмас, уларнинг фитр талаб нохуш овози қайдандир эшитилар, гоҳ эмаклаб юрган пажмурдалар (гоҳ эса ороста кийиниб, чопиб кетишаётган одамлар) тарзида, ногаҳон оч бўри, шайтон, эчки каби ҳайвонларнинг турли шакл-шамойилларида намоён бўлар, баъзан тиламчилар бувисидан эшитган қўрқинчли ажина, инс-жинс, ўн газ сочли опаларга айланиб болага даф қилмоқчидек туюлади. У уйга келганда ҳам ўшаларни бошидан қувиб чиқара олмади. Офтобрў айвон устунига суяниб ўтириб бувиси ўқиб берган ҳикояларни эслаб, ширин хаёлга берилди. У обиҳаёт излаб топган паҳлавон чўпоннинг ортидан унга кўринмай, секин яшириниб (сезиб қолса чўпон уни ҳайдаб юбориши мумкин-да!) бораяпти. Чўпон ғамгин, кўзларида жиққа ёш: ахир унинг яккаю ягона фарзанди-дилбанди ўлим тўшагида ётибди. Етти иқлимнинг табиблари ўғлига шифо топа билмадилар. Чўпоннинг бағри ўтдек ёнди. Ноумид шайтон деб, нажот излади. Бир кеча тушида аён бўлди. Кўзининг қораси, умрининг зурриёти дардига даво бор эмиш. Лекин ўша малҳам қаерда? Билмайди. Балки чўлу биёбонлардаги ўт-ўланлар, қурт-қумурсқалардан биронтаси бола дардига шифодир. Балки тоғу тошлардаги ёввойи дов-дарахтларнинг мевачевалари, шаршара ё жилға сувлари, парранда-даррандаларнинг гўшти ёки тухуми унга малҳамдир. Чўпон даво излаб йўл юрди, мўл юрди. Водийларни кезди, дарёларни кечиб, сузиб ўтди. Бир кун у кўкка тиралган баҳайбат тоғлар масканига келиб қолди. Кун қиёмдан ўтган чоғ. Тегра —оромгоҳ. Чўпон тинкаси қуриб, катта, ясси харсанг устига чиқиб бир оз ҳордиқ олмоқ учун чўзилиб ётди. У кўзларини юмиб уйқу элитиб, энди мизғий бошлаганда, кимдир елкасидан туртгандек бўлди. Чўпон чўчиб кўзларини катта очди. Тепасида бўйи терақдек, ҳар кўзи челакдек, оппоқ соқоли тиззасига тушган баҳайбат чол мўлтайиб турарди. Чўпон ирғиб ўрнидан турди ва қўлини кўксига қўйиб, икки букилиб чолга таъзим бажо айлади:

— Ассалому алайкум, бузрукворим, улуғ зот!

— Ваалайкум ассалом. Гар саломинг бўлмаса икки ямлаб, бир ютардим, — деди чол момақалдироқдек даҳшатли овоз билан. — Тур, бу ерда ётма! Бу ер ажуз-маъжузлар, сеҳрга шум кампирлар маскани. Уларнинг қўлига тушсанг афсун ўқиб, сени қояга айлантириб қўйишади. Тез пинҳон бўл! Йўлингга жўна! Оёғингни оҳиста, авайлаб бос. Бу масканда ҳар бир қоя, ҳар бир тош — мангу қотган одамзотдир. Уларни эҳтиёт қил, хокбўз бўл!

— Эй, табаррук отахон! Бир калом айтурга ижозат беринг! — бошини ҳам айлаб сўради чўпон.

— Сўра! Тезроқ бўл! Ҳадемай сеҳргарлар уйқудан туришади.

— Қари билганини пари билмайди. Сиз кўп яшаб, кўп кўрган улуғ пурдонсиз. Яккаю ягона фарзандим бетоб: Унинг дардига дори излаб юрибман. Шолга даво борми?

— Сен тезхуш, ақли расо ҳам покзод экансан, — деди чол. — Мен бу тоғларда минг йилдан бери яшайман. Рост айтдинг, кўп тилсимни кўрдим. Энди саволингга келсак, дард битта — давоси мингта. Бедаво дард йўқ, — жавоб қилди чол. — Еру осмон, суву ўтни яратган Олло таолло жамики ноҳушликлар, ношикасталар шифосию давосини замин узра сочиб қўйибди. Бандалар басир, кўр-кўрнамаклар, улар набобатни билишмайди, кўзга тўтиё нозънеъматларни топтаб-янчиб хоксо қилишаяпти. Ўзларига жабр. Улар хору зор бўладилар. Ақлларини йиғиштириб олишмасалар, нон деганларида оғизларига кесак, мева деганларида бўғизларига тезак гириллайди. Менинг сўзларимни оқизмай-томизмай уруғ-аймоқларингга, хеш-ақраболарингга етказ. Энди ўғлинг дардига не малҳамни айтай... Даво бор. Аммо у жуда олисда. Қирқ кеча-кундуз бетиним йўл босмоқ даркор. Йўлда работ йўқ, хавф-хатар кўп. Манзилга бориб етмоғинг, омон қайтмоғинг гумон.

— Фарзандим умри учун хону монумнигина эмас, таңу жонимни ҳам тикканман. Энди на жон қийноғи, на йўл азоби бу муддаодин мени қайтара олмас. Айтинг, қаерда у дардга даво, шифобахш неъмат?

— Зурриёт дея ҳиркат чекибсан. Шоят бошингга Хумай соябон бўлса, жафоларинг самар берса... Малҳамгоҳ Кунчиқар ёқда! Қоф тоғи қарида, беназир даралар бағрида, беҳудуд шохлари булутларни тўсган, тегараси саройдек, баҳайбат икки дарахт чинору сада — ажабки бир тана илдизлари чирмашган шох-бутоқлари туташган, бургутлар кошонаси, ҳаққулоҳқи ёнверига боролмас одамзод нишонаси. Ул мўъжиза дарахт тагида сутдек булоқ қайнайди, унинг қатра томчиси барча дардга даводир, умрга муддаодур, бир ҳовуч сув ичган одам — мангуга ошнодур. Шул сабаб уни обиҳаёт дейдилар. Ўшандан олиб келсанг, фарзандингга ичирсанг, дардидан бўлар холис, умри боқою олис.

Чўпон нажоткор чол сўзларидан беҳад шодланиб кетди. Тиз чўкиб чолнинг барини кўзларига суриб, ихлос ила ўпди:

— Пуштибоним отахон, — деди чўпон миннатдор бўлиб, — энди менга йўл кўрсатинг. Сизни дуо айлаб, манзилга равиш олай...

— Сени пирлар қўлласин, инсон авлоди. Сўзларимга қулоқ сол, билмаганингни уқиб ол. Дара бўйлаб мўл юрасан, сўнг баланд тоғдан ошиб ўтасан. У томон чўлу биёбон. Бир ҳафта йўл юрасан. Тўқай-чангалзорларга етасан. Унда хавф-хатар бисёр — ҳар бири ҳўкизга тенг шерлар макони у бил! Паймонинг битмаса, ундан омон ўтиб олсанг, тубсиз жарликлар ёқасига етиб борасан. Эҳтиёт бўл, илон-чаёнлар уяси ул жой. Умринг узоқ бўлса, яшарсан кўп йил, аммо дўзохи жардан қандай ўтишингга мен бўлолмайман ҳеч кафил. Эгам сени ярлақаб, тубсиз жарлардан ўтиб олсанг, у томони жаннат мисол водий бошланур, бошинг узра офтоб заррин нур сочур. Олисда кўк ўпар тоғлар пайдо бўлур. Тоғу тошга пойқадаминг етса, қаршингда ғаройиб қўштана дарахтларни кўрарсан. Рашид топсанг, риёзат чекмагайсан. Сенга оқ йўл, инсон авлоди!

Чол ўнг ёнига сал энгашди, бир қўли билан қоядек харсанг тошни нари сурди. Катта ғор кўринди. У ердан сопол ҳўқача олди, уни айиқ тери хуржунга солиб, чўпоннинг елкасига ташлади. Чўпон фотиҳа тилаб кафтларини очганди, чол уни тўхтатди:

— Пича сабр қил. Нега норастани пойингдан эргаштириб юрибсан?

— Ортимда ҳеч зоғ йўқ.

— Кўзингни катта оч: ана у, ўтлар орасида писиб ётибди. Мен сағирни бир тупкадан кўрганман. Ҳай, болакай, тур ўрнингдан, қошимга кел!

Наби қўрқувдан аъзои бадани титраб қаддини аранг кўтарди. Қўл қовуштириб, чолнинг яқинига бориб, одоб билан салом берди. Чўпон буни кўриб, ёқасини ушлаб, ҳайрону ҳайратдан данг қотди.

— Мен жафокаш чўпонга ёрдам бермоқчи эдим, — деди бола ўзини дадил тутиб, — яширин ҳамроҳ бўлиб, йўлга чиқдим.

— Балли! — деди чол боланинг қоп-қора сочларини силаб. — Ўзинг кичик бўлсанг ҳам ниятинг улуғ экан. Чўпон, жажжи ҳамсояни эҳтиётла, қадрла. От изидан той борар. Ол, қўлидан тут. Мард омадли бўлади. Сизларга омад ёр бўлсин, қароқларим.

Наби беҳад қувониб кетди: ахир энди у қийналиб, чўпондан бекиниб юрмайди. Обиҳаётни бирга топиб, олиб келишади. Чўпоннинг ўғли уни ичиб тузалса, Наби боқий ҳаёт сувидан бувисига ичиради. Кейин бир ҳўпламини эчки шох савдойига ва ногирон «ая»га совға этади. Нотавонлар тузалишса, одамлар оғизларини очишиб ёқаларини ушлашади. Набига қойил қолишади.

Обиҳаёт изловчилар бир ҳафта сербулоқ даралар кезиб, майсазор довонларни босиб сангзор тоғлардан ошиб роғга тушдилар. Олдинда беҳад беназир чўлу биёбон ястаниб ётарди. Шунда бола чўпондан илтимос қилди:

— Менга пишиқ таёқ олиб беринг.

— Ҳассагами ё савт қиласанми?

— Керак. Бу сирни сизга кейин айтаман.

— Ҳа, майли ҳозир олиб бераман, — деди чўпон ва бақатеракнинг силлиқ шохини синдириб ҳамроҳи қўлига тутқазди.

«Ана энди зўр бўлди, — дерди Наби дилида. — Чўпон бемалол ухлайверади. Обиҳаётни ичиб, ҳўкачани синдирмоқчи бўлган ўша аблаҳ қарғанинг калласига шу таёқ билан боплаб тушураман...» Чўпон уйғониб, боланинг топқирлигига, фалокатни олдиндан кўра олганига қойил қолади. Бошини силаб, унга раҳмат айтади.

Чўл ортда қолди. Бутазорлар бошланди. Тиканаклар қадам-бақадам қуюқлашиб, чангалзорга туташди. Бигиз найзали шох-шаббалар, баланд қамишлар орасидан йўл топиш машаққатли эди. Бирдан момақалдироқдек даҳшатли овоз оламни тутди: наъматагу итбурунларнинг шохлари, қамишларнинг барглари, баланд ўтлар силкиниб титради. Паррандалар учишдан тўхташди. Тулкилар, қуёнлар, чиябўрилар қулоқларини динг қилиб жойларида қотишди. Туябия, қулунларнинг қўрқувдан оёқлари чалишди. Одамзод исини сезган шерлар бир-бирини хабарлаб, наъра тортиб, ўкирмоқда эдилар. Чўпон Набининг қўлидан маҳкам ушлаб, «қўрқма» дегандек унга далда бериб, дадил олға бораверди. Улар ям-яшил ўтлар ўсган сайхонликка чиқиб қолишди. Не кўз билан кўришсинки, олдиндан ҳар бири ҳўкизга баробар шерлар косадек кўзларидан ўт чақнатиб қатор тизилишганди. Чўпон ортига қаради, у томонда ҳам ваҳшийлар тўдаси, ёнида ҳам капкирсимон тиллари билан оёқларини ялашарди. Чўпон ва бола даҳшатли махлуқлар қуршовида қолишганди. Ёли ерни супирган, боши хумдек, бурни қувадай важоҳатли шер сафдан олға чиқиб чўпонга дағдаға қилди:

— Э, хунрез ваҳший одамзод! Сени бу ерга ажал ҳайдаб келди! Гўштингни бурда-бурдалаб, хомталаш қиламиз.

— Ваҳший сенлар! — деди чўпон унинг кўзига ғазаб билан тикилиб. — Ахир одамзод шер гўштини емайди. Сенлар одамхўрсанлар!

— Воҳ, хох-хо! — даҳшатли кулги ила ўкирди ёлдор. — Одамзод хунхор эмасмиш! Шер гўштини емасмиш! Теримизни шилиб, почапўстин қилиб кийганларинг, хонапардоз айлаб уйларинг деворига осиб қўйганларинг ваҳшийлик эмасми? Боз устига авлод-аждодларимизни темир қафасга солиб, томоша боғда майна қилганларинг — ваҳшийлик эмасми? Хонақоҳимиз, ҳаётимиз хироми чангалзорларга ўт қўйиб, устимиздан заҳар сочиб турганларинг ваҳшийлик эмасми?! Бизларни эркинликдан маҳрум этиб, яна озодлик, адолат, инсоф ҳақида лоф урасанлар! Инсондан инсоф тиламай қўйдик. Алқасос — жавоб айла!

— Тўғри, гуноҳимиз беҳисоб, — деди чўпон хўрсиниб. — Сенларнинг ҳозирги хатти-ҳаракатларинг инсофданми? Сенлар кўпчилик, мен эса ёлғиз. Инсофни билсаларинг, якка-якка майдонга чиқларинг. Ким ғолиб келса, ўша ҳукмини айтсин. Уни бажармоқ вожиб!

— Воҳ-хох-хо! — яна даҳшатли қаҳқаҳа урди шер. — Ғолибликдан умидвормиш! Қаттиқроқ йўталсам туяни ўн газ учираман. Тирноғимга кучинг етарми?! Бурнингга чертсам йиқилурсан, думим билан урсам мажақ-пачоқ бўлурсан...

— Ажал қўрқоқларга баҳона. Йўлбарс терисини ёпинган баҳодир бўдавермайди. Чиқ ўртага, — деди чўпон дангал ва билакларини шимариб дадил олға юрди. У ғазаб билан писанда қилди: — Билиб қўй, мен бел ушлашганда отамни ҳам аямайман.

Чангалзорга сукунат чўкди. Ҳатто чигирткалар ҳам чириллашдан тўхтаб, митти кўзларини катта очиб, тенгсиз олишувни томоша қилмоқ учун нафасларини ичларига ютиб, жим қолдилар.

Ёлдор шер ўкириб, узоқдан чўпон устига отилди. Чўпон унга чап берди: шер муккаси билан ерга қадалди. У ғазабга тўлиб, оғзидан кўпик сочиб ўрнидан турди. Хазоний ёлларини тик қилиб олд оёқларини баланд кўтарди, икки оёқда лапанглаб одамзодга яқинлашди. Чўпон чаққонлик билан шер бўғзига чанг солди: «Ёпирим!» деди-ю ёлдорни икки қўли билан худди девдек боши тепасига даст кўтарди. Чўпон бақувват панжалари билан ёлдор бўғзини амбурдек қисиб, нафас олдирмай қўйди. Шернинг кўзи олайиб хириллади:

— Одамзод, бўйнимни бўшат. Енгилдим. Ерга тушир мени...

Чўпон уни ерга оҳиста қўйди. Қўлларини белига тираб, талабгор борми, дегандек атрофга қаради. Чангалзор ҳокимлари думларини гажак қилиб тагларига босиб, унсиз ўтиришарди. Шунда ёлдор тилга кирди:

— Пилзан ҳам пурдил экансан, тавсифга лойиқсан, тила тилагингни, бажо айлай.

— Бизни обиҳаёт манзилига олиб бориб қўй.

— О, нақадар машаққат, — шер бошини чайқади. — Наилож, тақбиҳ шартни бажармаган номард. Бундай қусур шерлар учун ёт! Чўпон, мин елкамга, бола, сен ҳам чиқ устимга!

Чўпон ва бола ёлдорнинг қалин, новвотранг жунли, юмшоқ елкасига миниб олишди. Алп шер бўрондек елиб, манзил сари бораверди. Туну кун дам олмай паррондек учиб чангалзорни ёриб ўтаверди. Тубсиз жарлик ёқасига етиб келди. Дўзахсимон чуқурликда илонлар, катта-кичик чаёнлар бир-бирларига ўралашиб пуртоб кўзларидан олов ёқиб, узун қайчи тилларидан заҳар сочиб, бижир-бижир тўлғанишарди.

— Жарликдан сакрашга... футур етмайди, — шер афсусу надомат ила бошини чайқади. Кейин у олис тоғларга қараб даҳшат солиб бўкирди: унинг наърасидан тегра чангиб, ҳабо босиб еру осмон ларзага келди. У олисларга термилди. Кўп ўтмай яна қаттиқ нола қилди.

Бирдан қуёш юзи тўсилди. Кўкда тўфон янглиғ қоп-қора булутсимон нимадир пайдо бўлди. У қуюн каби шиддат билан жарлик сари яқинлашди. Чўпон билан бола билишдики, осмонда баҳайбат бургут парвоз қилмоқда эди. У ўқдек учиб шернинг қаршисига —жарлик ёқасига қўнди:

— Ассалом, чангалзорлар ҳоқони.— бургут қанотларини ерга уриб силкитди. — Нечук мени чорладинг!

— Эй, кўкўпар тоғлар соҳиби, — ёлворди шер, — сенга бир илтимосим бор.

— Айт, сенинг бир эмас, юз илтимосингни бажо айлаш менга қарз ҳам фарз. Ахир, сен болаларимни илонлар тажовузидан сақлаб қолган нажоткорсан.

— Мен жарликдан ўтолмайман. Сен меҳмонларимни салтанатингга — обиҳаёт манзилига олиб бориб кел.

— Фармонинг бош устига! Фатвоинг бажо айлай. Марҳамат, меҳмонлар, елкамга мининглар!

Чўпон ва бола бургутга мингашишди. Тоғлар соҳиби кўкка парвоз этди.

Булутлар устидан учиб ўтиб, бир зумда баҳайбат қўшалоқ дарахт пойидаги фирдавси боғи — булоқ лабига қўйди. Чўпон ҳўкачага сув тўлдирди. Яна бургутга мингашиб ортга қайтди.

Ёлдор шер эса ўз ҳамполарига яна илтифот ва мурувват кўрсатиб, уларни елкасида чангалзорлардан, бийдек чўллардан олиб ўтиб, баланд тоғлар қаъридаги дарага келтириб қўйди. Чўпон ёлдорга таъзим бажо айлаб, у билан миннатдорона хайрлашди.

Машаққатли йўл азоби энди билинди: чўпон билан бола оёқларида мадор қуриб, аъзои баданларида ҳорғинлик сездилар. Бир нафас дам олиш истаги елкаларидан қоядек боса бошлади. Улар чошгоҳ пайтида дарада, улкан чинор тагида тўхташди. Саодатманд чўпон хуржунни елкасидан олиб чинорнинг пастак бутоғига илиб қўйди. Майин майсаларга ёнбошлади. Бола ҳам унинг ёнига келиб чўзилди. Ғир-ғир шабада танга роҳат бағишлар, қушларнинг яқин-узоқдан келган сирли наволари кишини сархуш аллаларди. Сайёҳларни уйқу элитди. Улар ширин тушлар кўриб, қаттиқ ухлаб қолишди. Бир пайт ғизо излаган эчкидек қора тоғ қарғаси учиб келиб чинор шохига қўнди. У майса устида ётган одамларнинг паст-баланд хуррагига бир оз қулоқ тутди. Кейин оҳиста учиб келиб, хуржун устига қўнди. Шоша-пиша ҳўкачага тумшуғини тиқиб обиҳаёт ичди. Таъми оғзида қолди. У ҳўкачанинг бандини тумшуғига илиб хуржундан тортиб олди. Юқорига парвоз қилганида, ҳўкача шохга тегиб, қарғанинг оғзидан чинор тагига тушиб, чил-чил синди. Чўпон чўчиб уйғонди. Ҳўкача синиб, обиҳаёт тўкилганини кўргач, пешонасига муштлаб, бўзлаб йиғлай бошлади.

Ўшандан буён, ривоят қилурларким, обиҳаёт ичгани учун тоғ қарғаси билан чинор узоқ йиллар соғлом яшармиш...

ҚИСҚА САТРЛАРДА

● Андижон вилояти Пахтаобод район марказида очилган 280 ўринли болалар боғчаси «Буратино» деб номланди. Икки қаватли замонавий бинони 1-«Андижаноблагропромстрой» трестининг механизациялаштирилган кўчма колоннаси жамоаси қурди. Янги мактабгача тарбия муассасаси Болгарияда ишлаб чиқарилган қулай мебель билан жиҳозланган. Боғча ходимлари олий ва ўрта махсус педагогик маълумотга эга.

● Ленин номли Тошкент давлат дорилфунуни босмахонасининг мақоми ўзгарди. Бундан буён у «ТошДД нашриёти» деб аталади. Бу — шунчаки лавҳани ўзгартириб қўйиш эмас. 1991 йилнинг январь ойидан бошлаб тўла хўжалик ҳисобига ўтилиши билан жамоа барқарор ишлаши учун қатъий даромадга эга бўлиш лозим. Дорилфунун босмахонаси дарсликлар, илмий ишлар, методик қўлланмаларни нашр қилади. Тўғри, пулнинг бир қисмини нашриётга дорилфунун ҳамда жумҳурият олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги беради. Ҳозирча қоғоз етказиб бериш ҳал этилмаган бирдан-бир масала бўлиб турибди.

● Наманган аэропорти учишларни тўхтатмасдан реконструкция қилинади. Бунинг учун қурувчилар анчагина иш қилишлари керак бўлади. Замонавий сигнал ускуналари ўрнатиш, учиш-қўниш йўлкасини кенгайтириш ва «кучайтириш» кўзда тутилган. Реконструкция қилингандан кейин бу йўлкага амалда барча турдаги авиалайнерлар, шу жумладан ИЛ-86 самолётлари қўниши мумкин.

● Ўрта Осиё темир йўл магистрали меҳнаткашлари билан Афғонистон транспортчилари ўртасида ҳамкорлик қилиш тўғрисида шартнома тузилди. Шартномада ўзаро манфаатли асосда қуриладиган амалий алоқаларни кенгайтириш кўзда тутилган. Мазкур шартнома икки мамлакат ўртасидаги савдо-сотиқни кенгайтиришда муҳим роль ўйнабгина қолмай, Афғонистондаги хусусий фирмаларнинг мамлакатимиз ҳудудидан ўтадиган транзит юкларн ҳажмини кўпайтиришга ҳам қодир.

● Фарғона вилояти Фрунзе районида КамАЗ автозаводининг кўп юк ортиладиган автомобилларига техник хизмат кўрсатиш маркази ишга тушди. Бу ердаги кенг устахоналар машиналар «касали»ни аниқлайдиган асбоблар билан жиҳозланган. Марказда эҳтиёт қисмлар ҳам етарли. Улар бу ерга бевосита бош корхонанинг ўзидан келтирилади. Ёш жамоа дастлабки кунларданоқ ижара асосларида ишламоқда.

● Урганчдаги 27-болалар боғчасининг ошхонаси ва ўйинхоналарини чиройда беназир кузги гуллар — хризантемалар безаб турибди. Гуллар бу ерга мактабгача тарбия муассасасининг гулхонасидан олиб келинади. Боғча ходимларининг ташаббуси билан бунёд этилган чоғроқ теплица кўкатларга бўлган эҳтиёжни ҳам қондирмоқда. Болалар дастурхонига ҳар куни пиёз, шивит, петрушка қўйилаяпти.

● Тошкент шаҳар ижроия комитети ҳузуридаги «Услуб» бадиий конструкциялаш муаммоли-амалий марказ «Совпластитал» Совет—Италия қўшма корхонасининг молларини Ватанимиз ва чет эл бозорида реклама қилишни ўз зиммасига олди. Марказ мутахассислари қўшма корхона учун иш каталоги тайёрлашга киришдилар. Каталог тўрт тилда нашр қилинади. «Совпластитал» мазкур реклама фирмаси билан анчадан буён ҳамкорлик қилади. Фирма бажарадиган ишлар доираси эса анча кенг. У хилма-хил реклама ишларини олиб боради, саноат ва ишлаб чиқариш маҳсулотларини ҳамда бинолар ички кўринишини безаш, буюм солинадиган қутилар ва халтачалар, буклетлар тайёрлаш билан шуғулланади.

● Самарқанд районидаги «Агропромспецмехмонтаж» бирлашмасида ювиниш хоналарини иссиқ сув билан таъминлаш муаммоси ҳал этилди. Бунинг учун бу ерда гелиоқурилма ўрнатилди. Бу қурилмани тайёрлаш осон ва арзонга тушади, ундан фойдаланиш эса қулай. Бирлашманинг барча бўлинмаларини шундай қурилмалар билан жиҳозлашга қарор қилинган.

Абдуқодир ҲАЙИТМЕТОВ

АДОЛАТ ОРЗУМАНДИ

Алишер Навоий фақат достоннавис, лирик шоиргина бўлиб қолмасдан ўз даврининг йирик ҳикоянависи ҳам эди. Унинг «Ҳайратул-аброр», «Сабъаи сайёр», «Садди Искандарий», «Лисонит-тайр», «Маҳбуб ул қулуб», «Тарихи мулуки Ажам», «Тарихи анбиё ва ҳукамо» каби асарларида юзлаб ҳикоялари бор. Улар орасида адолат мавзуидагилари ғоят мароқли бўлиб, кўплари турли подшоҳлар номи билан боғлиқ. Навоийнинг фикрича, тарихда икки хил подшо бўлиб, қайси бири инсоф ва адолат йўлини тутган бўлса, ўзидан яхши ном қолдирган. Зулм йўлини тутгани халқ нафратига гирифтор бўлган.

Адолатли подшоҳлар ҳақида гап борганда Алишер Навоий кўп вақт қадим эрон подшоҳларидан Ануширвони одилни эслайди, унинг ҳаёти ва фаолиятидан турли ҳикояларни келтиради. «Тарихи мулуки Ажам» асарида бу подшоҳ ҳақида шундай ҳикоя бор:

Кунларнинг бирида бир одам бировга ўз боғини сотади. Боғнинг янги эгаси орадан кўп ўтмай ўша ердан хазина топиб олади. Бундай кутилмаган бойликни ҳазм қилолмаган киши уни боғнинг аввалги эгасига тақдим этади ва унга «Мен сендан боғнинг ўзини сотиб олганман», дейди. У эса: — «Мен боғни ичидаги ҳамма нарса билан қўшиб сотганман!» деб хазинага қўл урмайди. Бу можарога бошқа одамлар аралашадилар, уларнинг баъзилари: «Бу топиб олинган бойлик «байтул-мол», яъни подшоҳликка тегишли деб қаралиши керак!» — деган фикрни билдирадилар. Бу гап Ануширвонга ҳам етиб боради. Подшо улардан: «Ўғил-қизингиз борми?» деб сўрайди. Бири ўғли, иккинчиси қизи борлигини айтади. Ҳукмдор уларнинг ўзаро қуда бўлишини буюради. Топилган хазинани эса янги оила қурган шу икки ёшга инъом этади. Бунда одил шоҳнинг олижаноблигини, одамгарчилигини пайқамаслик мумкин эмас. Чунки у бойликни хазинага олиб қўйиши ҳам мумкин эди.

Шу ўринда Навоий Ануширвоннинг одиллиги, бировнинг ҳақига хиёнат қилмаганлиги ҳақида яна бир ҳикоя келтиради: Ануширвон кунларнинг бирида йўлда кета туриб, кабоб егиси келиб қолади. Бунинг учун ҳамма нарса топилади, фақат туз йўқ экан. Ҳукмдор ўз одамларининг бирига кўриниб турган қишлоқдан туз олиб келишни буюради. Ануширвон тузга кетаётган одамга орқасидан: «Тузга пул тўлагин!» — деб тайинлайди. Унинг бу гапига ҳузуридаги одамлар кулиб: «Туз қанчагина бўлардики, унга пул тўланса!» дейдилар. Шоҳ эса шундай жавоб қилади:

— Ҳа, худди шу арзимаган нарсадан подшоҳ ёмон одатни бошлаб бергувчи бўлмаслиги керак. У ёмон одатни бир марта қилса, бошқалар орттириб, буни умумий одатга айлантириб юборишлари мумкин.

Бу ҳикояларни, унда тасвирланган ҳодисаларни тарихда аниқ бўлиб ўтган воқеалар сифатида эмас, балки бадиий асарда тасвирланган тўқималар тарзида тушуниш керак. Ҳеч шубҳа йўқки, Навоий Ануширвон тимсолида «подшоҳ, юртнинг отаси қандай бўлиши керак?» деган масалага тўхталади ва буни тўғри, халқчил руҳда ҳал этади. Навоийнинг фикрича, подшоҳ, ҳеч шубҳасиз, аввало одил бўлиши, катта масалалардагина эмас, кичик муаммоларнинг ҳал этилишида ҳам ахлоқ доирасида ҳаракат қилмоғи, одамларнинг манфаатини ўйлаши зарур. Бундай подшоҳ доим Навоийнинг орзуси бўлган.

Шу нуқтаи назардан унинг Баҳром бинни Яздижирд ҳақидаги ҳикоялари ҳам таъсирли. «Ҳайратул-аброр» достонидаги Баҳромга оид лавҳа «Баҳромнинг май таъсиридан бахтининг кўзи уйқуга кетиб, мамлакатининг биноси бу селдан йиқилгани ва мазлумлар фарёдидан бунинг чорасини кўргани» деб аталади. Отаси Яздижирднинг ўрнига подшоҳ бўлган Баҳром маишатга берилиб, мамлакатга қарамай қўяди. Бундан фойдаланган амалдорлар халқни талаб, мамлакатни хонавайрон қиладилар. Ҳамма жойда ичкиликбозлик, адолатсизлик авж олади.

Кунларнинг бирида ов қилиб юрган Баҳром адашиб қолади ва чарчаб бировнинг чайлаге ўхшаш уйига кириб дам олмоқчи бўлади. Лекин у кирган жой шундай хароб эдики, буни кўриб кайфияти бузилади. У ерда подшоҳнинг зулмидан қочиб, беркинган одамлар ҳам бор эди. Улар оч-яланғоч бўлиб, ҳаммалари ғам-аламдан букчайиб қолган эдилар. Улар Баҳромни, Баҳром эса уларни танимасди. Уй эгаси Баҳромнинг олдига битта қотган нон билан бир коса сув келтириб қўяди. Баҳром бу аянчли аҳволни кўриб, сабабини билмоқчи бўлади ва уй эгасига савол беради. Уй эгаси:

— Аҳвол мана шу кўриб турганингдай, — деб жавоб қилади. Кейинги савол-жавоблардан шу нарса маълум бўладики, подшоҳ Баҳром маишатга берилиб, мамлакатга қарамай қўйгандан кейин, бу ерга ҳам унинг шамоли тегиб, боғлар қуриган, гуллар сўлган, уйлар бузилган. Коризлардан сув чиқмай қўйган. Одамлар бошқа жойларга кўчиб кетган. Бу гапларни эшитган Баҳром қаттиқ таъсирланади. Ўзининг қилаётган ишлари хато эканини тушунади ва дилида бундан буён ишратбозликни ташлаб, халқ ва мамлакат аҳволи билан шуғулланишга, золимларни йўқотиб, адолат ўрнатишга аҳд қилади. Худди шу дақиқада эшикдан бир киши кириб келиб хурсандчилик юз берганини, кориздан сув отилиб чиққанини хабар қилади. Бу чиндан ҳам яхшилик аломати эди. Уй эгаси Баҳромнинг адолатни ният қилиши билан шундай хурсандчилик юз берганига шукрлар қилади. Бу ҳикояда Навоий Баҳромни ўз хатосини тушуниб етган танти подшо сифатида тасвирлаган.

Баҳром ҳақидаги ҳикоялар халқимиз орасида кенг тарқалган бўлиб, уларда шоҳ образи кўп вақт овни яхши кўрадиган, мард, жасур ҳукмдор сифатида талқин этилади. Шу билан бирга у маишатга, овга, ичкиликка берилиб, фақат халққа, мамлакатга эмас, балки ўз яқинларига, оиласига ҳам кўп зиён-заҳмат етказган, бундай қабиҳ ишларини англаб етгандан кейин эса пушаймон бўлиб, юрагидан эзилган, бу хатоларини тузатишга самимий интилган қилиб кўрсатилади. Халқ бу образни яхши кўришининг сабаби, бизнингча шундаки, одамлар доим кечиримли, олийжаноб, агар бир киши билмасдан хато қилса ёки бундан қаттиқ пушаймон бўлса, уни кечирадилар. Бошқа адашганларга эса бундай одамни ибрат қилиб кўрсатадилар.

Алишер Навоий жоҳил ва золим подшоларни қоралаш билан бирга уларни доим инсоф ва одобга, раҳмдил бўлишга чақирар, қаттиқ қўллик ҳеч қачон шон-шуҳрат келтирмаслигини таъкидлар эди. «Ҳайратул-аброр» достонининг охирида шу масалага оид ҳикоя келтирилган: кунларнинг бирида подшоҳ одамлар орасида иштаҳа билан овқатланиб, суҳбатлашиб ўлтирганда хизматкори тошга қоқилиб, қўлидаги иссиқ таомни подшоҳнинг бошига тўкиб юборади. Бундан ҳамма ҳаяжонга келади. Баъзилар «шоҳ энди у хизматкорни қаттиқ жазоласа керак» деса, бошқалари «унинг жазоси ўлим! Шоҳ уни ўлдиради!» дейди. Подшоҳ эса унинг айбини кечириб, озод қилиб юборади. Бунга ҳамма ҳайрон. Шунда вазири шоҳга:

— Унинг айби катта эди. Унга тиғ тортиш керак эди! — дейди. Подшоҳ эса кулиб:

— У ўзи хижолатдан бир марта ўлиб бўлди. Бир ўлган одамни иккинчи марта ўлдириш шарт эмас! — деб жавоб беради. Шу гапи учун муаллиф уни «Карамли шоҳ» деб таърифлайди.

Навоий яшаган даврларда шоҳ мамлакатдаги энг таниқли шахс бўлиб, кўп нарса унинг феълу атворига бошлиқ эди. Шу билан бирга одамлар ўтмишдаги подшоҳларнинг яхши ишларини ҳам, ёмон қилмишларини ҳам диққат билан ўрганар, бундан ўзлари ва яшаб турган даврлари учун тегишли хулоса чиқарар эдилар. Шунинг учун Навоий Эрон подшолари тарихидан махсус «Тарихи мулуку Ажам» асарини ёзиши бежиз эмас эди. Айни вақтда шоир ўзига замондош подшолар ҳаётини ҳам синчиклаб ўрганар, бундан қизиқарли воқеа ва ҳодисаларни танлаб, ҳикоя қилиб беришга интиларди.

Масалан, «Садди Искандарий» достонидаги бир ҳикояда Абу Саид ҳақида гап боради. Темурий ҳукмдор Султон Абу Саид Кўрагон бутун Хуросон ва Мовароуннаҳрни қўлга киритган, Хоразмдан Кирмонгача, Қошғардан Исфаҳонгача ҳукмрон бўлганига қаноат қилмай, Табриз ва Рум томонга юриш қилади, Навоий «бошиға ҳавойи жаҳонгирлик», яъни дунёни эгаллаш васвасаси тушиб қолган эди, деб унинг устидан кулади. Ҳукмдорнинг катта бир айби бўлиб, бу уни охири ҳалокатга олиб келган. Навоийнинг ёзишича, у бойлик йиғишни яхши кўрган, қўшинига яхши қарамаган. Шунинг учун ўз аскарлари уни ёмон кўрганлар. Кавказдаги янги ҳудудларни бўйсундириш учун жанг бошлаганда Абу Саиднинг ўз аскарлари унга ҳужум қилган. Оқибатда Абу Саид душман томонга қочишга, рақибидан ёрдам сўрашга мажбур бўлган ва душманлари қўлида ўлдирилган.

Навоийнинг адолат мавзусидаги энг яхши ҳикояларидан бири Султон Ҳусайн Бойқаро тўғрисидадир. «Ҳайратул-аброр» достонининг учинчи мақолатига илова тарзида берилган бу ҳикоя сюжет эътибори билан ғоят драматик шаклда ёзилган. Ҳусайн Байқаро осонлик билан подшолик тахтини қўлга киритган эмас. Бунинг учун у узоқ курашган, кўп қон тўккан, дарбадарликларни бошидан кечирган. Тахтни қўлга киритгандан кейин эса адолат билан иш тутишга, бузилган жойларни тузатишга, шариат қоидаларига тўла амал қилишга интилган.

Навоийнинг маҳорати шундаки, Ҳусайн Байқаронинг бир неча йиллик фаолиятини, ҳаётини, курашларини, ҳатто тахтни олгандан кейинги ишларини ҳам бир неча сатрда яққол тасвирлаб бера олган. Уларда ёлғон-яшиқ гаплар, ортиқча муболағалар йўқ. Чиндан ҳам Ҳусайн Байқаро Хоразм, Туркманистон томонларда ўз душманларига қарши курашиб юрган чоғларида ўзини моҳир чавандоз, жангчи сифатида кўрсата олган. Заҳириддин Муҳаммад Бобур «Бобурнома»сида таърифлашича, Амир Темурдан кейин ҳеч ким Ҳусайн Байқарочалик қилич ишлата билмаган.

Ҳусайн Байқаронинг Ҳирот тахтига ўлтирганидан кейин ободонлик ишларига катта аҳамият бергани, адолат билан мамлакатни бошқаришга интилгани ҳам тўғри. Биламизки, бундай ишларда Навоий унинг ёнида турган, биринчи маслаҳатчиларидан бўлган.

Ҳикоянинг кейинги сатрларида баён қилинишича, Ҳусайн Байқаро кунларнинг бирида сайр қилиб юрганида номаълум бир кампир келиб маҳкам этагидан тутади ва дод-фарёд солиб, унга даъвоси борлигини, буни ҳал қилиш учун қозихонага боришини талаб қилади. Подшоҳ ҳайрон. «Лекин қозихонага боришим билан иш битадиган бўлса, жоним билан бораман!» — дейди Ҳусайн Байқаро ва кампир билан қозихонага йўл оладилар.

Қози бу жанжални ҳал этишга киришади, шу пайт маҳкамага одам тўлиб кетган, ҳамма «бу иш қандай тугар экан?» — деб бўлаётган савол-жавобларни эшитиб ҳаяжонда турар, кампир ҳам, шоҳ ҳам бир-бирига заррача бўлса-да ён босмоқчи эмас эди. Уларнинг бир-бирига ёвқараш қилиб, мағрур туришларини Навоий Абулқосим Фирдавсийнинг «Шоҳнома» достонидаги Зол ва Рустамнинг туришларига ўхшатади:

Иккиси чун ёндошиб
ўлтурдилар,
Ҳар сори ҳайрат била эл
турдилар,
Маъракада Зол била
Рустаме,
Бошлари узра ўкулуб одаме.

Қариянинг гапларидан шу нарса маълум бўлдики, чиндан ҳам Ҳусайн Байқаро ҳали ҳокимиятга келмасдан аввал, подшолик учун курашиб юрган йилларида шу тул хотиннинг ёлғизгина ўғлини ўлдирган, она бечора шу-шу севимли фарзандидан айрилиб, ғамаламда қолган экан.

Кампирнинг гапини эшитиб бўлиб, қози ундан исбот учун икки гувоҳ келтиришни буюради. Кампир бориб, икки гувоҳ келтиради. Улар кампирнинг гапи тўғри эканлигига шаҳодат берадилар. Шунда қози адолат йўли билан кампирнинг фойдасига ҳукм чиқариб, подшоҳдан унинг ўғли учун хун тўлашни ёки кампирнинг ундан қасос олишига рози бўлишини талаб қилади. Подшоҳ:

— Шариат нимани ҳукм қилса, мен шунга розиман! — дейди ва бўйнини рўмол билан боғлаб кампирнинг қўлига тиғ тутқизиб, унинг олдига тиз чўкиб ўтиради. Шу билан бирга ўғлининг хуни учун юзта ҳамённи тилла билан тўлдириб унинг олдига қўяди.

Подшоҳ кампирнинг ўғлини ўлдирганини изоҳлаб:

— Мен ўша пайтда ўғлингни ўлдиришга буйруқ берганимда бошқа иложим йўқ эди! Мана энди ихтиёр сенда! Хоҳласанг ўғлингнинг хуни учун мана бу тиллаларни ол, хоҳламасанг, менинг бошимни кес! — дейди.

Кампир подшоҳнинг тантилигига қойил қолиб, тиллани олади ва уни хижолатга қўйгани учун узр сўрайди. Навоийнинг фикрича, подшоҳнинг адолати шундай дарғазаб онани ҳам ўз даъвосидан кечишга, унинг ҳурматини жойига қўйишга олиб келади.

Навоий ҳикояга хулоса ясаб дейди:

Ваҳ бу не изҳори хижолат
бўлур!
Бу не деган лутфу адолат
бўлур!
Зол кечиб даъвою
достонидин,
Йўққи ўғул қонидин, ўз
жонидин.

Бу ҳикоянинг баъзи тадқиқотчилари у реал ҳаётдан олинмаган, уйдирма гап дейдилар. Бизнинг фикримизча, бу уйдирма, ёлғон гап эмас. Ҳусайн Байқаронинг ўз фаолиятида шундай қилганига, яъни бир бева кампир олдида ўз айбини бўйнига олганига ишонса бўлади. Чунки, масалан, Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг маълумот беришича, Ҳусайн Байқаронинг ўғилларидан бири ҳам бир одамни бекорга ўлдириб қўйганда шоҳ уни жавоб бериши учун қозининг олдига юборган экан.

Навоийнинг адолат мавзусидаги ҳикоялари ранг-баранг ва қизиқарли бўлиб, бу унинг ижтимоий-сиёсий масалаларга жуда яқин турганини, ўз даврининг ҳақиқий инсонпарвар шоири бўлганини кўрсатади. Бу ҳикояларни биз диққат билан ўқиб, ўзимиз ҳам ҳаётда адолатли, инсофли, диёнатли кишилар бўлишга ҳаракат қилмоғимиз зарур.

Чори бобо Каримов билан Бибиш момо Сиддиқова турмуш қуришганига 70 йил тўлди. Уларни табриклаш учун нафақат ҳамюртлари — Кўнғиробод қишлоғининг аҳолиси, балки Косон районининг бошқа жойларида истиқомат қилаётган 200 нафардан зиёд кишилар — умрдошларнинг фарзандлари, набиралари, чеваралари, келин ва куёвлари ҳам тўпланишди.

ҚЎШЧИНОР

Чори бобо аср тенгдоши, у халқ бошидан кечирган жуда кўп воқеаларнинг шоҳиди.

Ўн тўрт яшарлигида етим қолган Чори маҳаллий бойга хизматкор бўлиб ёлланди, чўпонларга ёрдамлашди, кейинчалик ўзи бойнинг қўйқўзиларини боқди.

У совет ҳокимиятини дилда қувонч билан кутиб олди, биринчилар қатори жамоа хўжалигига аъзо бўлиб кирди.

Улуғ Ватан уруши йиллари уни аскарликка олишмади. Чунки ишчан одамлар фронт ортида ҳам керак эди. Чўпонлар жангчиларга гўшт, қалпоқ ҳамда ёқа учун қоракўл тери етказиб беришарди. Мамлакатда нон танқислиги бошланган даврда эса у ғаллачилик бригадасига ўтиб ишлади.

Чори бобо тўқсон бир ёшга қадам қўйган бўлса-да, ҳамон тетик. Ҳозир у тўю тантаналардаги улоқлардан четда қолмайди, от миниб майдонга тушади.

Чори бобо билан Бибиш момо олти фарзандни тарбиялаб, вояга етказишди. Катта ўғли Барот ака билан қизи Норгул опа ҳозир нафақага чиққан, иккинчи ўғли Бароқ — филология фанлари номзоди, Қарши педагогика илмгоҳининг доценти, учинчи ўғли Суюн — вилоят болалар кўп тармоқли шифохонасининг олий тоифадаги шифокори, ССЖИ соғлиқни сақлаш аълочиси, кичик фарзандлари Мавлон билан Гулзора эса ўзлари яшаётган В. И. Ленин номли давлат хўжалигида меҳнат қилишади.

СУРАТДА: Чори бобо билан Бибиш момо фарзандлари даврасида.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистон Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида

ХУШХАБАРЧИ

Почтачилик — ҳам шарафли, ҳам масъулиятли касб. Бу соҳа жонкуярлари ҳар куни хонадонларга хурсандчилик, яхши кайфият улашадилар. Узоқ ўлкаларда йигитлик бурчини ўтаётган аскар ўғлингиздан, олис қишлоқда истиқомат қилаётган қариндош-уруғларингиздан хабар етказадилар. Қисқаси, уларнинг хизматлари туфайли мағрибдан машриққача бўлган воқеа-ҳодисаларни бир зумда билиб оласиз.

Куни кеча Ўзбекистон ССЖ Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида барча вилоятлар ва Тошкент шаҳри почтачиларининг кўрик-танлови бўлиб ўтди.

— Бу йилги танлов кенг кўламда ўтказилди, — деди унинг ташкилотчиларидан бири, жумҳурият Алоқа вазирлиги касаба уюшмаси қўмитасининг раиси Мавжуда Султонова. — Унда ўз вилоятлари ва шаҳарларида ғолиб чиққан 21 нафар почтачи баҳс юритди. Иштирокчилар икки босқичда синовдан ўтдилар. Ҳар бир шартга маълум вақт ажратилиб қоидага кўра уларни тез бажариш лозим эди. Маълумки, кўпгина жойларда алоқа хизмати яхши йўлга қўйилмаган. Буни айниқса қишлоқларимиз мисолида кўриш мумкин. Муаммолар кўп. Шу боис мазкур танловни ўтказишни лозим топдик. Энг асосийси — бу соҳа илғорлари ўзаро тажриба алмашиш имкониятига эга бўлдилар.

Саҳнадаги йигит-қизларнинг қўли қўлига тегмайди. Мана, улардан бири амалий шартни бажариб, саволларга жавоб бериш учун ҳайъат аъзоларига юзланди. Бу йигит Бухоро шаҳар алоқа бўлими почтачиси Рустам Алимов эди.

— Ана шундай анжуманларда иштирок этишни фахр деб биламан, — дейди Р. Алимов. — Шуниси диққатга сазоворки, бундай кўрикларда қайси район ёки шаҳарда алоқа хизмати қандай йўлга қўйилганлигини билиб олиш мумкин.

— Орзум танловда ғолиб чиқиш эди, — дейди ўттиз йилдан бери Қарши шаҳар алоқа бўлимида ишлаб келаётган отахон Аҳмад Усмонов. — Лекин бу ерда мендан бошқа ўз касбининг чинакам жонкуярлари ҳам тўпланишган эди. Шу боис совриндорлар сафидан ўрин ололмадим. Лекин афсусланмайман. Чунки ўзим билмаган кўп нарсаларни ўргандим.

Ниҳоят, ҳаяжонли дамлар етиб келди. Ким ғолиб чиқаркин? Ҳайъат аъзолари Абдусаттор Каримовни (Фарғона) қишлоқ почтачилари орасида ғолиб деб топдилар. Тошкент вилоятилик Татьяна Бочкарёва иккинчи, андижонлик Солижон Султонов учинчи ўринни эгалладилар.

Шаҳарликлар ўртасида пойтахтлик Нина Кострикина бош совринни қўлга киритди. Иккинчи ўрин тошкентлик Наталья Цойга тегди. Фарғоналик Наталья Гаприндашвили учинчи бўлди.

Ғолиб ва совриндорларга эсдалик совғалари топширилди.

З. ХИДИРОВ.

ТУРФА ОЛАМ

ЧАРЧАМАЙДИГАН КЎЗ

Тажрибали назоратчи тайёр буюмнинг ташқи кўринишига баҳо бериш учун 30—60 сония сарфлайди. Москва мутахассислари ишлаб чиққан автомат система учун эса 2—3 секунд кифоя. Бунинг устига унинг «кўзлари» чарчаш нималигини билмайди, чунки у телекамера. Маълумотни қабул қиладиган, қайта ишлайдиган ва бутун системани бошқариб турувчи универсал ЭҲМга узатадиган бир неча электрон блокдан иборат махсус ЭҲМ кўриш жараёнини кузатувчи вазифасини ўтайди.

Автомат назоратчи телекамера олдига навбатдаги буюмни ўзи белгилайди, кўриш жараёнини кузатувчи эса. рақамли тасвирларга телесигнал беради.

АРМУҒОН — БАЙРОҚ

Калифорниялик профессор Николай Рокитянский Вологда вилоятидаги Тотьма шаҳри ўлкашунослик музейига русларнинг байроғини ҳадя этди. Россиянинг қадимги тамғаси ва Андрей Первозванний ордени белгилари тасвирланган уч рангдаги мато бундан буён XIX асрнинг бошларида Калифорния флотида биринчи рус коменданти бўлган Иван Кусковнинг Вологда ўлкасидаги уй-музейини безаб туради.

Муҳаррир
Н. ЁҚУБОВ.

СПОРТ

ҚУРЪА ТАШЛАНДИ

Чаққонлик, гўзаллик ва маҳорат кўриги бўлган ССЖИ халқлари X спартакиадаси бошланишига ҳам саноқли кунлар қолди. Маълумки, бу оммавий мусобақа иштирокчилари ўттиз тур бўйича ўзаро баҳс юритадилар. Беллашувлар янги йилнинг дастлабки ойида бошланиб, августгача давом этади.

Яқинда спартакиадани ўтказиш ташкилий қўмитасида қуръа ташлангандан сўнг саралаш босқичи гуруҳларидаги рақиблар аниқланди. Масалан, жумҳуриятимиз шахматчилари (эркаклар) Украина, Белоруссия, Туркманистон, Эстония, аёлларимиз эса Россия Федерацияси, Белоруссия, Арманистон ва Москва командалари билан бир гуруҳда иштирок этадилар.

Баскетболчи йигитларимиз илк босқичда Украина, Грузия, Арманистон, аёлларимиз Қозоғистон, Тожикистон, Молдова жамоаларига қарши ўйнайдилар.

Чим хоккейи бўйича хотин-қизлар турнирида олий поғонанинг бирйўла беш командаси иштирок этади. Бу ўз навбатида учрашувларнинг ниҳоятда қизғин ўтишидан далолат беради. Ўзбекистонликлар финал йўлланмасини қўлга киритиш учун РСФСР, Қозоғистон, Белоруссия, Озарбайжон ва Ленинград жамоалари билан куч синашадилар.

Қисқаси, спортнинг бошқа турларида ҳам муросасиз кураш бориши табиий. Спартакиадани биринчи бўлиб дзюдочилар бошлаб берадилар. Беллашувлар Белоруссия пойтахтида ўтказилади.

БИР ОЧКО КИФОЯ

Халқаро гроссмейстерлар — Гарри Каспаров ва Анатолий Карпов ўртасида ўтказилаётган (шахмат) жаҳон биринчилиги якунловчи паллага кирди. Айниқса, юксак унвон соҳиби Каспаров оқ доналар билан чиройли ва жанговар ўйинлар намойиш этиб, мухлису мутахассислар эътиборини қозонаяпти. 20-партия ҳам Каспаров устунлигида ўтди. У аввалига пиёдани, кейин эса сипоҳни қурбон қилиб, ташаббусни ўз қўлига олди. Пировардида 41-юришда Карпов енгилганлигини тан олди.

Шундай қилиб, ҳисоб Каспаров фойдасига 11:9 бўлди. Жаҳон чемпиони қолган тўрт партияда бир очко қўлга киритса бас: шунда у унвонини сақлаб қолади.

«ИЗВЕСТИЯ» СОВРИНИ УЧУН

Москвада анъанавий халқаро мусобақа (шайбали хоккей бўйича) бошланди. Унда ЧСФЖ, Канада, Швеция, Финляндия ва мамлакатимиз терма командаси хоккейчилари ғолиблик учун баҳсга киришдилар.

Биринчи бўлиб Канада ва чех хоккейчилари учрашдилар. Қизиқарли ўтган матч 4:1 ҳисобида канадаликлар фойдасига ҳал бўлди.

ССЖИ ва Швеция жамоалари ўртасидаги ўйин ҳам томошабинларда яхши таассурот қолдирди. Учрашувнинг биринчи бўлимида кучлар тенг (1:1) келди. Иккинчи ва якунловчи бўлимларда ҳужумкорликда ҳаракат қилган вакилларимиз рақиблари дарвозасига жавобсиз тўртта шайба йўлладилар.

Ойнаи жаҳонда

19 ДЕКАБРЬ, ЧОРШАНБА

● ЎзТВ I

11.25 Кўрсатувлар тартиби.
11.30 «Қувонч». Болалар учун фильм-концерт.
12.00 Такрорий фильмлар экрани. «Жабрланувчиларнинг даъвоси йўқ». Бадиий фильм («Қозоқфильм»).
* * *
18.00 Кўрсатувлар тартиби.
18.05 Янгиликлар.
18.10 «Гуслярдаги ажойиботлар». Мультфильм.
18.30 «Қалбим қўшиқлари». Фильм-концерт.
19.00 «Жамоат ташкилотларида». Байналмилалчи жангчилар уюшмаси ҳақида.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Мустақиллик ва бозор иқтисодиёти».
20.20 Тижорат хабарлари.
20.30 «Ахборот».
20.50 Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига. Мутал Бурхоновнинг «Алишер Навоий» операси ҳақида.
21.30 Москва. «Время».
22.00 «Товон тўлов». Бадиий фильм («Мосфильм»).
23.25 Эртанги крўсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II

19.00 Кўрсатувлар тартиби.
19.05 «Кўрсатув ўтди, нима ўзгарди?»
19.50 «Мангу йўл». Телефильм.
20.00 «Тошкент» хабарлари.
20.10 «Суҳбатга чорлаймиз». Тошкент шаҳар Фрунзе ноҳияси аҳолисининг саволларига ноҳия турар-жой бошқармаси ходимлари жавоб берадилар.
21.00 «Давлат Хавфсизлик қўмитаси ва ошкоралик» (рус тилида).

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Время».
22.00 «Ҳаёти деҳот». Тележурнал.
22.50 «Резидентнинг қайтиши». Бадиий фильм. 2-серия (рус тилида).

● МТ I

7.00 «120 минут».
9.00 «Ҳақгўйликнинг аччиқ меваси». Тўрт серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
10.05 «Бор бўл, мусиқа!».
10.50 «Олам кинокамера кўзгусида».
11.50 «Наташа учун эртак». Мультфильм.
12.00 «Саёҳатчилар клуби».
13.00 «Время».
* * *
17.15 Э. Грач чалади (скрипка).
18.00 Болалар соати (инглиз тили дарси билан).
19.00 «Время».
19.30 «Дўхтир Айболит». Мультфильм. 6-серия.
19.40 Чемпионларнинг маслаҳатлари.
20.25 Шеърият лаҳзалари.
20.30 Александр Левшин куйлайди.
20.40 «Барча дарёлар оқади». Саккиз серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия.
21.30 «Время».
22.00 Э. де Филиппо. «Итальян латифалари». Ленинград «Эксперимент» театри фильм-спектаклининг премьераси.
23.35 Коллаж.
23.40 «Босқичлар».
00.55 «ТСН».

● МТ II

9.00 Эрталабки бадантарбия машқлари.

Ўқув программаси

9.15 «Енлик-Кебек» ва «Мухтор Авезов». Илмий-оммабоп фильм.
9.35, 10.35 Табиатшунослик. 3-синф. Бизнинг момиқ дўстларимиз.
10.05 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
11.05 Немис тили 2-йил шуғулланаётганлар учун.
11.35, 12.35 Адабиёт. 7-синф. Н. А. Некрасов. «Аёзбобо».
12.05 «Альтаир» юлдузлари».
*
13.05 Такрорий телефильмлар сеанси. «Умидворлик билан кутаман» 1-серия (А. Довженко номли киностудия).
* * *
17.30 Чувашистон Давлат ашула ва рақс ансамблининг концерти.
18.15 **ССЖИ халқ депутатлари тўртинчи съездида.**
20.15 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! «Қўлбола эртаклар».
20.30 **ССЖИ халқ депутатларининг тўртинчи съездида.**
21.30 «Время» (сурдо таржимаси билан).

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси Бухоро вилоят партия қўмитасининг биринчи котиби Д. С. Едгоровга отаси

Солиҳ Салимович ЕДГОРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Д. 1991. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12